

ANNIE BESANT - DHARMA

DHARMA

ANNIE BESANT

teozofija v sloveniji

Annie Besant

DHARMA

Naslov izvirnika: Dharma

Izvirnik izdal: The Theosophical Publishing House, 1918

Druga elektronska izdaja

Prevod, prelom in izdal: Anton Rozman

Slika na naslovnici: Nicholas Roerich - He who hastens - © Nicholas Roerich Museum

Leto izdaje: Ljubljana, 2022

Publikacija je brezplačna

Avtorske pravice: © Teozofija v Sloveniji 2022

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v

Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID: 102102275

ISBN: 978-961-6561-24-2 (PDF)

DHARMA

ANNIE BESANT

Tri predavanja, posredovana na osmi letni konvenciji
Indijske sekcije Teozofskega društva v Varanasiju (Benaresu),
25., 26. in 27. oktobra, leta 1898.

teozofija v sloveniji

Vsebina	Stran
<i>Razlike</i>	5
<i>Evolucija</i>	19
<i>Pravilno in napačno</i>	36

Razlike

Ko so bili narodi eden za drugim razposlani po svetu, je Bog vsakemu namenil posebno besedo, besedo, ki naj bi jo povedal svetu, posebno besedo iz večnosti, ki naj bi jo sporočal. In ko se bežno ozremo po zgodovini narodov, lahko slišimo, kako iz kolektivnih ust ljudi odmeva ta beseda, izgovorjena ob delovanju, prispevku tega naroda k idealnemu in popolnemu človeštvu. V Egiptu je bila v starih časih ta beseda religija; v Perziji je bila ta beseda čistost; v Kaldeji je bila ta beseda znanost; v Grčiji je bila ta beseda lepota; v Rimu je bila ta beseda zakon; Indiji, najstarejšemu od njegovih otrok, Indiji, pa je on namenil besedo, ki povzema vse v eni, besedo *dharma*. To je beseda Indije svetu.

Vendar pa ne moremo govoriti o tej besedi, tako polni pomena, tako obsežni po svoji daljnosežni sili, ne da bi se priklonili k nogam njega, ki je največje utelešenje dharme, ki ga je kdajkoli videl svet, ne da bi se priklonili Bhishmi, sinu Gange, najmogočnejši inkarnaciji dolžnosti. Pridružite se mi za trenutek na potovanju v čas izpred pet tisoč let, da bi videli tega heroja, kako leži na svoji postelji iz puščic na polju Kurukshetra, kako v skrajni stiski zadržuje smrt, dokler ne bo odbila prava ura. Potujemo od gomile do gomile poklanih vojščakov, preko gora mrtvih slonov in konjev ter mimo pogreb-

nih grmad, številnih gomil polomljenega orožja in bojnih vozov. Prihajamo do junaka, ki leži na postelji iz sulic, z glavo, ki počiva na blazini iz puščic. Kajti on je zavrnil blazine iz mehkega puha, ki so mu jih prinesli, in sprejel le blazino iz puščic, ki jo je ustvaril Arjuna. On je, popoln v dharmi, še kot mladenič, zaradi svojega očeta, zaradi dolžnosti, ki jo je dolgoval svojemu očetu, zaradi ljubezni, ki jo je gojil do svojega očeta, sprejel tisto veliko zaobljubo odpovedi družinskemu življenju, odpovedi kroni, da bi se lahko uresničila volja njegovega očeta, da bi bilo potešeno očetovo srce. In Shantanu mu je dal svoj blagoslov, to čudežno darilo, da smrt ne bo prišla ponj, dokler se sam ne bo tako odločil, dokler sam ne bo hotel umreti.

Ko je padel, preboden s tisočeri puščicami, je bilo sonce na svoji južni poti in letni čas ni bil primeren za smrt nekoga, ki se ne bo več vrnil. Uporabil je moč, ki mu jo je podaril njegov oče in ustavil smrt, dokler mu sonce ne bo odprlo poti v večni mir in osvoboditev. Ko je tako izčrpan ležal številne dni, izmučen od muk svojih ran, izmučen od tesnobe razkosanega telesa, ki ga je nosil, so se oglasili mnogi rishiji in preostali arijski kralji; in da bi videl zvestega, je tja prišel tudi Shri Krishna. Tja je prišlo tudi pet princev, Pandu sinov, zmagovalcev v mogočni vojni, in ga v čaščenju jaka-joč obstopili, v hrepenenju, da bi jih učil. Na sredi te grenke tesnobe so ga dosegle besede Edinega, katerega ustnice so bile ustnice Boga; in On ga je osvobodil goreče vročice ter mu podaril telesni počitek in jasnost uma ter spokojnost notranjega človeka ter ga pozval naj svet pouči o tem, kaj je dharma - on, ki je celo življenje razmišljal o njej, ki ni skrenil s poti pravičnosti, ki je, najsi kot sin ali princ ali državnik ali vojščak, vedno stopal po ozki poti. In učenja so ga prosili tisti, ki so bili okoli njega; in Vasudeva ga je pozval naj govori o dharmi, kajti bil je pripravljen na učenje. (*Mahabharata*, Shanti Parva, LIV).

Nato so ga še tesneje obstopili Pandu sinovi pod vodstvom svojega najstarejšega brata Yudhishtire, ki je bil voditelj množice, ki je Bhishmo privedla do njegove smrti; in on se je bal približati in postavljati vprašanja, misleč, da je zato, ker so bile puščice dejansko njegove, ker je bil ustreljen

zaradi njega, kriv krvi svojega starešine; in si zato ni upal prositi, da bi ga učil. Ko je Bhishma, katerega um je bil vedno uravnovešen, ko je stopal po težki poti dolžnosti ne da bi skrenil levo ali desno, videl njegovo obotavljanje, je izgovoril znamenite besede: “Kakor dolžnost Brahmanov predstavlja izvajanje dobrodelnosti, pokore in študij, tako je dolžnost kshatrijev, da odvržejo svojo telo v bitki. Kshatriya bi moral pobiti očete in stare očete in brate in učitelje in sorodnike in krvne sorodnike, ki se lahko z njim zapletejo v nepravičen boj. To je njegova objavljena dolžnost. Rečeno je, da je kshatriya, O Keshava, seznanjen s svojo dolžnostjo, če v bitki pobije svoje učitelje, v kolikor so ti grešni in pohlepni ter prezirajo omejitve in zaobljube. ...Vprašaj me, O otrok, brez kakršnekoli bojazni.”

Ravno takrat, ko je Vasudeva, govoreč o Bhishmi, opisal njegovo pravico, da govori kot učitelj, je tudi Bhishma sam nagovoril prince in opisal lastnosti, ki jih potrebujejo tisti, ki bodo postavljali vprašanja o problemu dharma: “Le naj mi Pandu sin, v katerem so inteligenca, samo-omejevanje, brahmacharya, odpuščanje, pravičnost, mentalna moč in energija, zastavi vprašanja. Le naj mi Pandu sin, ki s svojimi dobrimi deli vedno časti svoje sorodnike in goste in služabnike in druge, ki so od njega odvisni, zastavi vprašanja. Le naj mi Pandu sin, v katerem so resnica in dobrodelnost in pokora, junaštvo, miroljubnost, bistrost in neustrašnost, zastavi vprašanja.” (*Ibid.*, LV).

Takšne so nekatere od značilnosti človeka, ki morda skuša razumeti skrivnosti dharma. Takšne so lastnosti, ki bi jih morali poskušati razviti mi, če naj bi razumeli učenja, če naj bi bili vredni povpraševanja.

Nato se je začel tisti čudovit razgovor, ki mu ni enakega med razgovori sveta in ki obravnava dolžnosti kraljev in podrejenih, dolžnosti štirih redov, štirih načinov življenja, dolžnosti vseh vrst ljudi, dolžnosti, ki se med seboj razlikujejo in so primerne vsaki stopnji evolucije. Vsakdo med vami bi moral poznati ta veliki razgovor, bi ga moral preučevati, ne le zaradi njegove literarne lepote, temveč zaradi njegove moralne veličine. Ko bi le zmogli

slediti poti, ki jo je zarisal Bhishma, po tem bi se naša evolucija pospešila, potem bi se dan od rešitve Indije približal svojemu svitu.

Z ozirom na moralnost - vprašanje, ki je tesno povezano z dharmo in ki ga ni mogoče razumeti ne da bi vedeli, kaj pomeni Dharma - z ozirom na moralnost, nekateri mislijo, da je to preprosta stvar. V širokih obrisih tako tudi je. Meje pravilnega in napačnega v običnih dejanjih v življenju so jasne, preproste in določne. Slabo razvitemu človeku, človeku z ozko inteligenco, človeku omejenega znanja, se zdi moralnost dovolj preprosta. Za tiste globokega znanja in visoke inteligence, tiste, ki se razvijajo proti višjim stopnjam človeštva, tiste, ki si želijo razumeti njene skrivnosti, pa je moralnost zelo težavna: "Moralnost je zelo subtilna," je rekel princ Judhishthira, ko se je ukvarjal s problemom poroke Draupadi s petimi Pandu sinovi. Pa tudi nekdo višji od tega princa je govoril o nje težavnosti; Shri Krishna, Avatar, je v svojem razgovoru na polju Kurukshetra spregovoril o tem vprašanju in težavnosti pri delovanju. Rekel je:

"Kaj je delovanje, kaj nedelovanje? Celó modri so glede tega zmedeni. Potrebno je razlikovati delovanje, razlikovati nezakonito delovanje, razlikovati nedelovanje; pot delovanja je skrivnostna" (*Bhagavad Gita*, IV, 16-17).

Skrivnostna je pot delovanja; skrivnostna, kajti moralnost ni, kot menijo preprosti, ena in ista za vse; spreminja se z dharmo posameznika. Kar je pravilno za enega, je napačno za drugega. In kar je napačno za enega, je pravilno za drugega. Moralnost je individualna stvar in odvisna od dharme človeka, ki deluje, in ne od tega, kar se včasih imenuje "absolutno pravilno in napačno". V pogojenem veselju ni nič absolutno. In pravilno in napačno sta relativna in ju je potrebno presojati v povezavi s posameznikom in njegovimi dolžnostmi. To je v zvezi z dharmo povedal največji od vseh Učiteljev in to nas bo vodilo na naši zapleteni poti. "Bolje človekova lastna dharna, čeprav brez zasluge, kot pa dharna drugega, dobro opravljena. Bolje smrt pri opravljanju lastne dharme; dharna drugega je polna nevarnosti" (*Ibid.*, IV, 35).

On je to isto misel ponovil na koncu tega nesmrtnega razgovora in rekel - a jo v toliko spremenil, da je na novo osvetlil to vprašanje: "Boljša je človekova lastna dharma, četudi brez zaslug, kot dobro opravljena dharma drugega. Tisti, ki je opravil predpisano karmo s svojo lastno naravo, si ni nakopal greha" (Ibid., XVIII, 47).

Tam še bolj celovito predstavi to učenje in za nas, eno za drugo, predstavi dharmo štirih velikih kast; in že same besede, ki jih uporablja, nam kažejo pomen te besede, ki jo včasih prevajajo kot dolžnost, včasih kot zakon, včasih kot pravičnost, včasih pa kot religijo. Pomeni pa vse te in več kot katerakoli od njih, kajti pomen je globlji in širši od kateregakoli, ki ga izražajo te besede. Vzemimo besede Shri Krishne, ko govori o dharmi štirih kast: "O Brahmana, kshatriya, vaishya in shudra, O Parantapa, karme so bile razdeljene v skladu z gunami, porojenih iz njihove lastne narave. Spokojnost, samo-omejevanje, zmernost, čistost, odpuščanje in tudi pokončnost, modrost, znanje, vera v Boga, so brahmana-karma, porojena iz nje-gove lastne narave. Hrabrost, veličastnost, trdnost, spretnost in tudi odsotnost strahu pred bojevanjem, velikodušnost, narava vladarja, so kshatriya-karma, porojena iz njegove lastne narave. Oranje, varovanje goveda in trgovanje so vaishya-karma, porojena iz njegove narave. Delovanje narave služenja je shudra-karma, porojena iz njegove narave. Človek doseže popolnost tako, da je vsak zaverovan v svojo lastno karmo".

Nato nadaljuje in pravi: "Bolje človekova lastna dharma, četudi brez zasluge, kot dobro izvršena dharma drugega. Tisti, ki je opravil predpisano karmo s svojo lastno naravo, si ni nakopal greha".

Poglejte, kako se izmenjujeta besedi dharma in karma. Nudita nam ključ, ki ga bomo uporabili za reševanje našega problema. Naj vam najprej podam delno opredelitev dharme. Celotne opredelitve namreč ne morem takoj razjasniti. Najprej vam bom podala njeno prvo polovico, drugo pa obravnavala takrat, ko bomo prišli do nje. Prva polovica pravi, da je "dharma notranja narava, ki je v vsakem človeku dosegla določeno stopnjo razvoja in razkrivanja". Ta notranja narava je tista, ki oblikuje zunanje življenje, ki

se izraža z mislimi, besedami in dejanji, notranja narava, ki je rojena v okolje, ki je primerno za njeno nadaljnjo rast. Prva ideja, ki nam ob tem pride na misel je ta, da dharmo ni neka zunanja stvar kot zakon ali pravičnost ali religija ali pravica. Je zakon razvijajočega se življenja, ki oblikuje vse izven njega za izražanje njega samega.

V poskusu, da bi razkrila to težavno in nejasno vprašanje, ga bom sedaj obravnavala v treh delih. Prvo Razlike, kajti ljudje imajo različne Dharme. Že v navedenem odstavku so omenjeni štirje veliki razredi. Če pogledamo še bolj natančno, pa vidimo, da ima vsak človek svojo lastno Dharmo. Kako naj to razumemo? Če ne dojamemo nekaj o naravi razlik, zakaj obstajajo, zakaj morajo obstajati, in kaj mislimo, ko govorimo o razlikah; če ne razumemo, kako vsak človek s svojimi mislimi, besedami in dejanji kaže stopnjo, ki jo je dosegel; če tega ne dojamemo, ne moremo razumeti Dharme. Nato moramo, kot drugo, obravnavati Evolucijo. Kajti mi moramo izslediti te razlike, ko se razvijajo. Na koncu pa se moramo ukvarjati še s problemom Pravilnega in Napačnega, kajti celotno naše preučevanje vodi do odgovora na vprašanje: “Kako bi moral človek voditi svoje življenje?” Ne bi bilo vredno truda, da bi vas prosila, da mi sledite v težavna področja mišljenja, če ne bi naše znanje na koncu usmerili v uspeh in poskušali voditi življenje v skladu z Dharmo ter s tem podariti svetu tisto, kar naj bi učila Indija.

V čem je bistvo popolnosti Univerzuma? Ko začnemo razmišljati o univerzumu in o tem, na kaj s tem mislimo, odkrijemo, da imamo v mislih širno število ločenih predmetov, ki delujejo bolj ali manj skladno. Raznolikost je ključna nota univerzuma, tako kot je združenost nota Nemanifestiranega, Nepogojenega, Prvega brez drugega. Različnost pa je nota manifestiranega in pogojenega, rezultat volje postati mnogo.

Mi vemo, da, ko Univerzum vstopa v obstoj, Prvi Vzrok, Večni, Nepredstavljeni, Nedeljivi, Subtilni, zasije navzven s Svojo lastno Voljo. Kaj to sijanje navzven pomeni znotraj Njega samega, si nihče ne drzne ugibati. Kaj pa to pomeni s strani, s katere gledamo mi, pa lahko do določene mere dojamemo. Ishvara se pokaže, vendar se zdi, da je pri tem On ovit v tančico

Maye in to sta dve strani Najvišjega v manifestaciji. Za izražanje tega temeljnega para nasprotij so bile uporabljene številne besede: Ishvara in Maya, Sat in Asat, Realnost in Nerealnost, Duh in Materija, Življenje in Oblika. To so besede, ki jih mi, v našem omejenem jeziku, uporabljamo za izražanje tega, kar je malodane onstran dosega mišljenja. Vse, kar lahko rečemo je: "Tako so nas učili Modri in tako tudi mi ponižno ponavljamo".

Ishvara in Maya. Kaj naj bi bil univerzum? Je podoba Ishvare, ki odseva v Mayi popolna podoba Ishvare, ker se je On odločil, da bo pogojil Samega sebe za ta poseben univerzum, katerega rojstna ura je nastopila. Njegova podoba omejena, pogojena. Njegova Samo pogojena podoba, ki naj bi jo univerzum v popolnosti objavil. Toda, kako naj to, kar je pogojeno, to, kar je delno, upodobi Ishvaro? Z mnogoterostjo delov, ki de lujejo skupaj v eni sami skladni celoti; neskončna raznolikost razlik in mnogotere povezave vsakega z vsakim naj bi spregovorile o zakonu božanskega mišljenja, dokler se ne bi izrazila celotna misel v celovitosti iz popolnjenega Univerzuma. Morali bi se truditi, da bi ujeli nek bežen pogled na to, kaj to pomeni. Skušajmo skupaj poiskati razumevanje.

Ishvara misli na Lepoto; naenkrat Njegova mogočna energija, vsemogočna, porojevalna, udari ob Mayo in se razvije v množico oblik predmetov, ki jih imenujemo lepi. Dotakne se materije, ki je pripravljena na obliko vanje na primer, vode; in voda prevzame milijon oblik Lepote. Eno vidimo v širnem prostranstvu oceana, ne gibnem in spokojnem, nad katerim ne piha noben veter in v katerega globokih prsah se zrcali nebo. Potem, ko ga veter biča v en ogromni val za drugim, v prepad nad prepadom, dokler vso to gmoto ne zajameta strahovit bes in veličina, ujamemo drugo obliko Lepote. Takrat pa se iz njega pojavi nova oblika lepote. Besneče in peneče se vode se umirijo in ocean se spremeni v tisoče kodrov, ki se bleščijo in leskečejo pod mesecem, ki sije na njih tako, da se njegovi žarki razbijejo in raz delijo v tisoče bleščic. In to nam ponuja drug namig o tem, kaj je Lepota. Nato pa gledamo ocean, pri katerem nobena zemlja ne omejuje njegovega obzorja, katerega širna razprostranjenost je nedotaknjena, in stojimo na obali ter opazujemo,

kako se ob naših nogah razbijajo valovi. Z vsako spremembo razpoloženja vode morja izrazijo novo misel Lepote. Drug bežen pogled na misel o Lepoti, ki je bila vržena v vodo, vidimo v gorskem jezeru, v negibnosti in spokojnosti njegovih tihih prsi; in v potoku, ki preskakuje s kamna na kamen; in v hudourniku, ki se razbija v milijone penečih se kapljic, lovi in lomi sončno svetlobo v vse mavrične odtenke. Tako iz vode, v vsakem obrisu in obliki, od razburkanega oceana do zamrznjenega ledenika, od meglenih pršic do sijajno obarvanih oblakov, bruha misel o Lepoti, ki jo je vanjo vtisnil Ishvara, ko je iz Njega izšla beseda. Ko zapustimo vodo, spoznavamo nove misli o lepoti v nežni ovijalki, v njenih bleščečih barvah, v močnejši rastlini in še krepkejšem hrastu ter v temni temini gozdnih globin. Nove misli o Lepoti prihajajo k nam z obraza vsakega gorskega vrha in iz širnih, valečih se prerij, kjer se zdi, da se zemlja lomi v nove možnosti življenja, iz peščene puščave, iz zelenila travnika. Če se utrudimo zemlje, nam teleskop približa Lepoto tisočih sonc, ki hitijo in se valijo skozi globine prostora. Mikroskop pa našemu presenečenemu pogledu razkrije Lepoto neskončno majhnih stvari, tako kot nam teleskop neskončno velikih; in tako se nam odprejo nova vrata za kontemplacijo o Lepoti. Okoli nas imamo tisoče in milijone lepih predmetov. Iz dražesti živali, iz moči moškega, iz voljnega šarma ženske, iz ličnih jamic smejočih se otrok, iz vseh teh stvari lovimo bežne poglede na to, kaj je Lepota v umu Ishvare.

Na ta način lahko zaznamo nekaj o načinu, na katerega se je Njegova misel razbila na tisoče sijajnih oblik, ko je On kot Lepota spregovoril svetu. Isto velja za Moč, Energijo, Harmonijo, Glasbo, in tako naprej. Gotovo ste dojeli, zakaj mora obstajati raznolikost: za to, ker nam o Njem ne more v popolnosti spregovoriti nobena omejena stvar, ker Njega ne more v popolnosti izraziti nobena omejena oblika. Toda, ker vsaka postaja popolna v svoji vrsti, ga povezane lahko deloma razkrijejo. Zato je popolnost Univerzuma popolnost v raznolikosti in v skladnosti medsebojno povezanih delov.

Potem, ko smo dosegli to pojmovanje, začnemo razumevati, da Univerzum lahko pridobi popolnost le tako, da vsak njegov del izvaja svojo lastno funkcijo in popolnoma razvije svoj lasten delež življenja. Če bi drevo poskušalo posnemati goro ali voda zemljo, bi izgubila svojo lastno lepoto in ne bi uspela prikazati lepote drugega. Popolnost telesa ni odvisna od celic, ki bi poskušale opravljati delo drugih celic, ampak od tega, da vsaka celica opravlja svoje delo popolno. Mi imamo možgane, pljuča, srce, prebavne organe, in tako naprej. Če bi možgani poskušali opravljati delo srca in pljuča poskušala prebavljati hrano, bi se telo dejansko znašlo v žalostnem stanju. Telesu zdravje zagotavlja to, da vsak organ opravlja svoj lasten del. Tako spoznamo, da ob razvijanju univerzuma vsak del potuje po poti, ki je določena z zakonom njegovega lastnega življenja. Podoba Ishvare v naravi ne bo popolna, dokler ne bo popoln vsak del in njegov odnos do drugih.

Kako se lahko porodijo vse te razlike? Kako lahko obstajajo vse te razlike? Kakšen odnos ima Univerzum, medtem ko se razvija kot celota, do svojih delov, od katerih se vsak razvija v svoji ločeni smeri? Rečeno nam je, da Ishvara, ko se izraža na Prakriti ravni, kaže navzven tri lastnosti Sattva, Rajas in Tamas. V slovenščini nimamo ustreznih besed, s katerimi bi slednje zadovoljivo prevedli. Vendar pa lahko začasno Tamas prevedemo kot inertnost, lastnost odsotnosti gibanja, ki nudi stabilnost; Rajas kot lastnost energije in gibanja; in Sattvo, ki jo morda najbolj izrazimo s harmonijo, lastnostjo nudenja ugodja, kajti vsakršno ugodje izhaja iz harmonije in podari ga lahko le harmonija. Nato zvemo, da se te tri gune nadalje preuredijo na sedem vrst ali načinov, nekako v sedem velikih smeri, vzdolž katerih se razvijejo brezštevne povezave. Vsaka religija govori o tej sedmorni delitvi, vsaka religija objavlja njen obstoj. V hinduizmu jo predstavlja pet velikih elementov in dva onstran teh. To je sedem Purusha, o katerih govori Manu.

Te tri gune se povezujejo in delijo, se razporejajo v sedem velikih skupin, iz katerih preko raznovrstnih povezav izhaja širno število stvari; in vedite,

da v vsa ko od ločenih stvari vstopa vsaka od teh lastnosti v različnem razmerju, prenarejena na enega od sedmih temeljnih načinov.

Nato vidimo, da se je izlivajoče se življenje iz te osnovne različnosti, ki se je prenesla iz preteklega Univerzuma - kajti svet je povezan s svetom in Univerzum z Univerzumom - ob padcu v materijo še nadalje delilo in pod-delilo, dokler se ni, ko je doseglo obod mogočnega kroga, odvilo nazaj v samo sebe. Evolucija se začne na točki obrata, na kateri se začne val življenja vračati v Ishvaro. Predhodna stopnja je stopnja involucije v materijo; evolucija pa je razvijanje vsebovanih moči. Tu lahko citiramo Manuja, ki pravi, da je Ishvara položil Svoje seme v mogočne vode. Življenje, ki ga je podaril Ishvara, ni bilo razvito življenje, ampak življenje sposobno razvoja. Vsaka stvar najprej obstaja kot klica. Tako kot starš podari svoje življenje za porajanje otroka, tako kot se nato življenjsko seme izgraja preko številnih povezav, dokler ne doseže rojstva, dokler, preko mladosti in odraslosti, ne doseže zrelosti ter pri tem v sinu odraža podobo očeta, tako Večni Oče podarja, ko polaga seme v maternico materije, življenje, ki pa še ni razvito. In to nato začne s svojim vzpenjanjem, zaključuje eno obdobje za drugim in se postopoma postaja sposobno izraziti.

Ko preučujemo Univerzum, odkrivamo, da se njegove raznolikosti razlikujejo po svoji starosti. To je misel, ki se dotika našega problema. Ta svet ni vstopil v svoje sedanje stanje z eno ustvarjalno besedo. Brahma je ustvarjal svet počasi in postopno ter s podaljšano meditacijo. Ena za drugo so se pojavljale žive oblike. Eno za drugim so bila posejana semena življenja. Če pogledate na Univerzum na katerikoli točki časa, boste odkrili, da je Čas glavni činitelj raznolikosti tega Univerzuma. Starost razvijajoče se klice določa stopnjo, ki jo je dosegla ta klica. V Univerzumu sočasno obstajajo klice različne starosti in stopenj razvoja. Obstajajo klice, ki so mlajše od mineralov in ki predstavljajo to, kar imenujemo elementalna kraljestva. Razvijajoče se klice, ki jih imenujemo mineralno kraljestvo, so od slednjih starejše. Klice, ki se razvijajo kot rastlinski svet, so starejše od tistih mineralnega, to je, za sabo imajo daljše obdobje evolucije; živali so klice s še

daljšo preteklostjo, in klice, ki jih imenujemo človeštvo, imajo za seboj najdaljšo preteklost.

Vsak veliki razred ima to raznolikost že od svojega začetka v času. Tako je tudi ločeno individualno življenje v posameznem človeku - ne izvorno življenje, ampak individualno in ločeno življenje - drugačno od življenja nekoga drugega. In mi se razlikujemo po starosti naših individualnih obstojev tako kot se razlikujemo po starosti naših teles. Življenje je eno - eno življenje v vsem; vendar pa je razvito na različnih stopnjah časa glede na začetno točko semena, v katerem raste. To idejo bi morali jasno dojeti. Ko Univerzum pride do svojega konca, so v njem prisotne entitete na vsaki stopnji rasti. Omenila sem že, da je svet povezan s svetom in Univerzum z Univerzumom. Nekatere enote bodo na začetku na zgodnji stopnji evolucije; nekatere bodo kmalu pripravljene na širitev v zavest Boga. V tem Univerzumu bodo ob zaključku njegovega življenjskega obdobja prisotne vse različne rasti, odvisno od razlik v času. Obstaja eno življenje v vsem, vendar pa je stopnja razvoja posameznega življenja odvisna od časa, preko katerega se je ločeno razvijalo. V tem je skrito dožemanje samega korena našega problema - eno življenje, neumrljivo, večno, neskončno glede na svoj vir in cilj; toda to življenje se objavlja na različnih stopnjah evolucije in na različnih stopnjah razvoja, pri čemer, glede na starost ločenega življenja, razkriva različne količine vrojene moči. To sta dve misli, ki ju morate dojeti, da bi lahko sprejeli drugi del opredelitve Dharmae.

Dharma lahko sedaj opredelimo kot "notranjo naravo stvari na katerikoli dani stopnji evolucije in kot zakon naslednje stopnje njenega razvoja" - naravo na točki, ki jo je dosegla pri svojem razvoju, in nato zakon, ki prinaša njeno naslednjo stopnjo razvoja. Narava sama po sebi označuje točko v evoluciji, ki jo je dosegla; nato pa nastopi to, kar mora storiti, da bi se še naprej razvila v tej smeri. Povežite ti dve misli, pa boste razumeli, zakaj je potrebno popolnost doseči z izpolnjevanjem svoje lastne Dharmae. Moja Dharma je stopnja evolucije, ki jo je dosegla moja narava v razvijanju božanskega semena, kar sem jaz sama, plus zakon življenja, v skladu s kate-

rim moram izpeljati naslednjo stopnjo. Ta pripada temu ločenemu jazu. Jaz moram poznati stopnjo moje rasti in jaz moram poznati zakon, ki me bo usposobil za nadaljnjo rast; potem poznam svojo Dharmo; in s tem, ko sledim tej Dharmi, grem proti popolnosti.

Če vemo, kaj to pomeni, potem je jasno, zakaj bi moral vsak od nas preučiti svoje sedanje stanje in svojo naslednjo stopnjo. Če ne poznamo sedanjega stanja, potem ne moremo poznati naslednje stopnje, proti kateri bi morali težiti, tako da se lahko gibljemo v nasprotju z našo Dharmo ter s tem zavlačujemo našo evolucijo. Ali pa lahko, če poznamo oboje, delujemo v skladu z našo Dharmo in pospešimo našo evolucijo. Tu nastopi velika nevarnost. Ko vidimo, da je neka stvar dobra, plemenita in pomembna, si jo želimo doseči. Toda, ali je to res naša naslednja stopnja evolucije? Ali je to res stvar, ki jo zahteva zakon našega razvijajočega življenja, da bi se to življenje lahko razvijalo harmonično? Naš neposreden cilj ni tisto, kar je najboljše samo po sebi, ampak tisto, kar je najboljše za nas na naši sedanji stopnji in kar nas ponese za en korak naprej. Vzemimo otroka. Ni dvoma, da ima, če imamo pred seboj deklico, ta pred sabo prihodnost, ki bo plemenitejša, imenitnejša in lepša kot sedanjost, ko se igra z lutkami; postala bo mati z otrokom v naročju, namesto z lutko; kajti to je ideal popolne ženstvenosti mati z otrokom. Toda, medtem ko je to ideal popolne ženske, pa seganje po tem idealu, še preden je dozorel čas, škodi, ne pa koristi. Vsaka stvar mora priti ob svojem ustreznem času in na ustreznem kraju. Če naj bi se ta mati razvila v popolnost ženstvenosti in postala mati družine, zdrava, močna, sposobna nositi pritiske velikega življenjskega toka, potem mora skozi obdobje, ko se mora kot otrok igrati z lutkami, ko se mora učiti lekcij, ko mora razviti telo. Če pa misli, da je materinstvo imenitnejše in plemenitejše kot igra, da bi materinstvo morala doseči predčasno, da bi kot otrok rodila otroka, potem bo otročiček trpel, bo trpela mati, bo trpel na rod; in to zato, ker ni bil spoštovan čas, ker je bil prekršen zakon razvijajočega se življenja. Iz seganja po sadu, ko ta še ni zrel, se porajajo razne vrste trpljenja.

Ta primer sem vzela zato, ker je tako izrazit. Pomagal vam bo dojeti, zakaj je naša lastna Dharma za nas boljša kot pa dobro izvršena Dharma drugega, ki ni v smeri našega razvijajočega se življenja. Tak vzvišen položaj nam je morda namenjen v prihodnosti, vendar pa mora priti pravi čas, sad mora dozoreti. Poberite ga, ko še ni zrel, pa si boste polomili zobe. Naj ostane na drevesu, ubogajte zakon časa in zaporedne evolucije, pa bo duša rastla v skladu z močjo brezkončnega življenja.

To nam sedaj ponuja drugi ključ za rešitev našega problema funkcija je v odnosu z močjo. Sprejeti funkcijo še preden se je razvila moč, je za organizem skrajno pogubno. Tako se učimo lekcij potrpežljivosti in čakanja na Dobri Zakon. Človekov napredek lahko presojate po njegovi pripravljenosti, da deluje z naravo in se podreja zakonu. Zaradi tega o Dharmi govorijo kot o zakonu in včasih kot o dolžnosti, kajti obe ti dve ideji rasteta iz korenske misli, da je Dharma notranja narava na dani stopnji evolucije in zakon naslednje stopnje njenega razvoja. To pojasnjuje, zakaj je moralnost relativna, zakaj se mora dolžnost razlikovati pri vsaki duši, v skladu s stopnjo njene evolucije. Ko moramo to uporabiti pri vprašanjih pravega in napačnega, vidi mo, da lahko rešimo nekatere od najbolj subtilnih problemov moralnosti prav s tem, da jih obravnavamo po tem načelu. V pogojenem univerzumu ne najdemo absolutnega pravega in napačnega, ampak le relativno. Absolutno je le v Ishvari, kjer ga bo mogoče najti vedno.

Za našo pogojeno zavest so razlike torej nujne. Mi razmišljamo z razlikami, čutimo z razlikami in spoznavamo z razlikami. Le preko razlik spoznamo, da smo živi in razmišljujoči ljudje. Razlike in različnosti to so stvari, ki omogočajo rast zavesti. Nepogojena zavest je on stran našega mišljenja. Mislimo lahko le znotraj meja ločenega in pogojenega.

Sedaj lahko vidimo, kako nastanejo razlike v naravi, kako vstopa činitelj časa in kako, čeprav imajo vsi isto naravo in bodo dosegli isti cilj, kljub temu obstajajo razlike v stopnjah manifestacije in zato v zakonih, ki so ustrezni za vsako posamezno stopnjo. To moramo dojeti, preden obravnavamo zapleten problem, kako se razvija ta notranja narava. Vprašanje je

resnično težavno, pa vendar si lahko skrivnosti poti delovanja razjasnimo, če dojamemo osnovni zakon, če spoznamo načelo razvijajočega se življenja.

Naj On, ki je Indiji podaril Dharmo za njeno ključno noto, razsvetli s Svojim nesmrtnim in razvijajočim se življenjem, s Svojo nespremenljivo in žarečo svetlobo, te naše temne ume, ki poskušajo medlo dojeti Njegov zakon; kajti le ko Njegov blagoslov pade na ponižnega iskalca, je mogoče z umom razumeti Njegov zakon, se lahko Njegov zakon vtisne v srce.

Evolucija

V poglavju *Evolucija* bomo preučevali način, na katerega se razvija klica v popolno podobo Boga, pri čemer se spomnimo, da se podoba Boga lahko predstavi le preko celote številnih predmetov, ki sestavljajo univerzum v vseh njegovih podrobnostih, in da je popolnost posameznika odvisna od celovitosti, s katero je izpolnil svoj lasten del te čudovite celote.

Preden lahko razumemo evolucijo, moramo odkriti njen povod in vzgib - življenje, ki, preden razvije zapletene organizme vseh vrst, najprej v materiji razvije samo sebe. Začenjamo z načelom, da vse izhaja iz Boga in je Bog. Nič v univerzumu ni izključeno iz Njega. Nobeno življenje kot le Njegovo življenje, nobena sila kot le Njegova sila, nobena energija kot le Njegova energija, nobena oblika kot le Njegove oblike - vse je proizvod Njegove misli. To je naše temeljno stališče. To je osnova, na kateri moramo stati in sprejeti vse, kar obsega, spoznati vse, kar vključuje. "Seme vseh bitij," pravi Shri Krishna, ko govori kot vzvišeni Ishvara, "ki sem Jaz, O Arjuna! v njem ni nič, kar bi se gibalo ali ne gibalo in kar bi obstajalo brez Mene" (*Bhagavad Gita*, X. 39). Ne bojmo se zavzeti to osrednje stališče. Ne odpovejmo se, zaradi nepopolnosti razvijajočih se življenj, kakršnemukoli zaključku, do katerega nas lahko vodi ta resnica.

V drugem stihu On pravi: “Jaz sem kockanje sleparjev in sijaj sijočih stvari” (*Ibid.*, X. 36.). Kakšen je pomen teh besed, ki zvenijo tako nenavadno? Kakšna je razlaga tega stavka, ki se zdi skoraj kot bogokletje? Iz povedi tega stališča ne najdemo le v tem razgovoru, saj tudi Manu uči povsem isto resnico: “Iz sebe samega On ustvarja univerzum”. Življenje, ki izhaja iz Najvišjega, si nadeva tančico za tančico Maye, v kateri naj bi to življenje razvilo vse popolnosti, ki počivajo latentne v njem.

Tako se kot prvo postavlja vprašanje: ali ne vsebuje v sebi to življenje, ki izhaja iz Ishvare, vsako stvar že razvito, vsako objavljeno moč, vsako možnost, že dejansko uresničeno? Odgovor na to vprašanje, ki je bil predan vedno znova in znova, v simbolih, alegorijah in določnih besedah, je: “Ne”. Vsebuje vsako stvar le v njeni potencialnosti, ne pa objavljeno. Vsebuje vsako stvar v klici, ne pa kot razviti organizem. To seme je tisto, ki je položeno v mogočne vode materije, Življenje Sveta izlije le klico. Te klice, ki izhajajo iz življenja Ishvare, razvijajo korak za korakom, stopnjo za stopnjo, z ene prečke lestve na drugo - vse moči, ki počivajo v porajajočem Očetu, imenu, ki ga je dal Ishvara Samemu sebi v Giti. On še enkrat pravi: “Moja maternica je Mahat-Brahma; v njo polagam klico; nato nastopi ustvarjanje vseh bitij, O Bharata. V maternicah nastajajo ljudje, O Kaunteya; Mahat-Brahma je njihova maternica, Jaz njihov porajajoči Oče” (*Ibid.*, XIV. 34.). Iz te klice - iz te klice, ki vsebuje vsako stvar kot možno ne pa kot že objavljeno - iz te klice naj bi se razvijalo življenje, stopnjo za stopnjo, se dvigovalo višje in višje, dokler se končno ne bo oblikovalo jedro zavesti, ki se bo sposobno širiti v zavest Ishvare in ki ostaja kot jedro negibno, z močjo, da se pojavi kot nov Logos ali Ishvara, ki bo ustvaril nov univerzum.

Poskušajmo ta širni zamah misli obdelati bolj podrobno. Življenje se je vpletlo v materijo - to je naš začetek. Te klice življenja, ta tisočera semena, ali, če uporabimo frazo iz Upanishad, te brezštevne iskre, vse izhajajo iz enega Plamena, ki je vzvišeni Brahman. V teh semenih se morajo razviti lastnosti. Te lastnosti so moči, vendar moči, ki se objavljajo preko materije. Te moči se bodo razkrile ena za drugo moči, ki so življenje Ishvare, zastr-

tega v Mayi. Na zgodnjih stopnjah je rast počasna, skrita, kakor je skrito seme pod zemljo, ko prvič požene svoj kalček navzdol in nežen poganjek navzgor, da bi se lahko kasneje iz njega razvilo rastoče drevo. To božansko seme se poraja v tišini in zgodnji začetki so skriti v temi, kot korenine pod zemljo.

Ta moč v življenju, ali bolje, te brezštevne moči, ki jih objavlja Ishvara, da bi lahko nastal univerzum; te tisočere moči so najprej nevidno v klici - brez znamenj mogočnih možnosti, brez sledi, v kaj naj bi se razvile. V zvezi s to manifestacijo v materiji so podane besede, ki precej osvetlijo vprašanje, če nam uspe dojeti njih notranji in subtilnejši pomen. Tako Shri Krishna, ko govori o Svoji nižji Prakriti ali nižji manifestaciji, pravi: "Zemlja, voda, ogenj, zrak, ether, Manas in Buddhi in tudi Ahamkara - to je osmerna delitev Moje Prakriti. Ta je nižja". Nato pa pove še to, kaj je Njegova višja Prakriti: "Spoznaj Mojo drugo Prakriti, višjo, življenjsko prvino, ki podpira univerzum, O mogočni vojščak" (*Ibid.*, VII, 4 5.). In nekoliko kasneje, po številnih stihih, tako da se včasih povezava izgubi, pove: "To Mojo božansko Mayo, ustvarjeno iz gun, moraš predreti; tisti, ki prihaja k Meni, prečka to Mayo" (*Ibid.*, VII, 14.). To Yoga-Mayo je resnično težko predreti; vpletenega v Mayo ga mnogi ne morejo odkriti; tako težko jo je predreti, tako težko odkrivati. "Tisti brez Buddhija razmišljajo o Meni, tako nemanifestiranem kot manifestiranem; ne poznajo Moje vzvišene narave, neminljive, izjemne. Niti Me, ovitega v Mojo Yoga-Mayo, ne odkrijejo vsi" (*Ibid.*, VII, 2425.). Nato nadalje objavlja, da je univerzum prepojen z Njegovim nemanifestiranim življenjem. Življenjska-prvina ali višja Prakriti je nemanifestirana, nižja Prakriti pa manifestirana. Nato pravi: "Iz nemanifestiranega se ob prihodu dneva izlivajo vsi manifestirani; ob prihodu noči se razgradijo, celo Tisti, ki se imenuje nemanifestirani" (*Ibid.*, VIII, 18.). To se ponavlja vedno znova in znova. In potem nadaljuje: "Zato so res nično tam obstajale, višje od tistega nemanifestiranega, v višjem nemanifestiranem, večnem, ki ob uničenju vseh bitij ni uničen" (*Ibid.*, VIII, 20.). Obstaja subtilno razlikovanje med Ishvaro in Njegovo podobo, ki jo On izliva. Podoba

je odsev nemanifestiranega, On sam pa je višji nemanifestirani, večni, ki ni nikoli uničen.

Ko smo to spoznali, lahko obravnavamo snovanje moči. Tu se dejansko začne naša evolucija. Izlivajoče se življenje se je vpletlo v materijo, da bi vneslo seme v materialne pogoje, ki bodo omogočili evolucijo. Naše težave nastopijo takrat, ko pridemo do prvega klitja semena. Kajti v mislih se moramo vrniti v čas, ko v tem zarodkovnem-jazu ni obstajal noben razlog, nobena zmožnost domišljije, noben spomin, nobena presoja, nobena od pogojenih zmožnosti uma, ki jih poznamo; ko je bilo celotno objavljeno življenje takšno, kot ga najdemo v mineralnem kraljestvu, z najnižjimi stanji zavesti. Minerali objavljajo zavest s svojimi privlačnostmi in odbojnostmi, s svojim povezovanjem delcev, s svojimi medsebojnimi privlačnostmi, s svojimi medsebojnimi odbojnostmi, vendar pa brez kakršnekoli od takšnih zavesti, ki jih lahko imenujemo prepoznavanje “Jaza” in “ne-Jaza”.

Življenje Ishvare se začenja razvijati v vsaki od teh najnižjih oblik v mineralnem kraljestvu. Tam se ne razvija le klica življenja, vendar pa je tam, v vsakem atomu Svojega univerzuma, prisoten tudi On, v vsej Svoji mogočnosti in moči. On je gibajoče se življenje, ki je vzrok za neizogibnost evolucije. On je sila, ki z neizmerno potrpežljivostjo in pazljivo ljubeznijo nežno širi stene materije, da se te pod pritiskom ne bi podrle. Bog, Oče življenja, ohranja življenje znotraj Samega sebe kot Mati in razvija seme v podobnost s Samim seboj, nikoli nepotrpežljiv, nikoli prenagljen, voljan nuditi toliko časa, kolikor ga potrebuje drobna klica. Čas Ishvari ne pome ni nič, kajti On je večni in v Njem že obstaja vse. On skuša doseči popolnost manifestacije, zato ni naglice v Njegovem delu. In kasneje bomo videli, kako se izraža ta neskončna potrpežljivost. Človek, ki naj bi postal podoba svojega Očeta, kaže znotraj sebe odsev Samosti, s katero je eno in iz katere je prišel.

Življenje naj bi se prebudilo, toda kako? Notranje bistvo prikličejo v delovanje udarci, vibracije. Življenje spodbudijo v delovanje vibracije, ki se ga dotaknejo od zunaj. Ta tisočera semena življenja, ki sama po sebi še niso

zavestna, ki so ovita v materijo, udarjajo eno ob drugo v tisočih naravnih procesov; toda "narava" je le Božje oblačilo, le nižja manifestacija, v kateri On kaže Samega sebe na materialni ravni. Te oblike udarjajo ena ob drugo ter tako stresajo zunanje lupine materije, v katero je vpleteno življenje, notranje življenje pa ob udarcu zadrhti.

Narava udarca ni pomembna. Vse, kar je pomembno je to, da je udarec močan. Vsaka izkušnja je koristna. Vse, kar udari ob to lupino dovolj močno, da v odgovor zadrhti notranje življenje, je tudi vse, kar je na začetku potrebno. Notranje življenje mora zadrhteti. To bo v življenju prebudilo neko svitajočo se moč. Najprej je to drhtenje v notranjosti in nič več kot le drhtenje, brez kakršnegakoli rezultata v njegovi zunanji lupini. Toda, ko se ponavlja udarec za udarcem in ko vibracija za vibracijo pošilja navznoter potresne šoke, notranje življenje pošlje navzven, preko svoje razvijajoče se lupine, v odgovor, drget. Udarec je izzval odgovor. Tako se dotaknemo druge stopnje - iz skritega življenja prihaja odgovor in potuje onstran lupine. To se nadaljuje skozi celotno mineralno in rastlinsko kraljestvo. V rastlinskem kraljestvu razvijejo odgovori na vibracije, ki jih je povzročil stik, novo moč življenja - občutenje. Življenje začenja kazati to, kar imenujemo "čutenje"; to je, različne odgovore na ugodje in bolečino. Ugodje je v osnovi skladno. Vse, kar nudi ugodje, je skladno. Vse, kar nudi bolečino, je neskladno. Pomislite na glasbo. Ritmične note, ki odzvanjajo v akordu, nudijo ušesu občutek ugodja. Če pa s prstom udarite po strunah, ne da bi posvečali pozornost notam, ustvarite neskladje, ki je za uho boleče. To, kar velja za glasbo, velja vsepovsod. Zdravje je skladnost, bolezen je neskladnost. V vsej naravi pomeni ugodje odgovor čutečega bitja na vibracije, ki so skladne in ritmične, bolečina pa odgovor na tiste, ki so neskladne in aritmične. Ritmične vibracije ustvarijo zunanji kanal, skozi katerega se lahko širi življenje, in to izlivanje navzven je "ugodje"; aritmične vibracije pa zapirajo kanale in onemogočajo izlivanje, in to onemogočanje je "bolečina". (Študent bi moral podrobno obdelati to temeljno načelo; na ta način si bo precej razjasnil svoje misli.) Izlivanje življenja proti predmetom je to,

kar imenujemo “želja”; tako ugodje postaja zadovoljevanje želje. Ta razlika se začenja odražati v rastlinskem kraljestvu. Na skladen udarec se življenje odzove s skladnimi vibracijami in se širi, pri čemer v tej širitvi občuti “ugodje”. Na neskladen udarec pa se življenje odzove neskladno, se zadrži in občuti v tem zadržanju “bolečino”. Udarci prihajajo vedno znova in znova, in šele ko pride do tisočkratne ponovitve, se v ujetem življenju začenja pojavljati prepoznavanje razlike med tema dvema. Šele na podlagi teh razlikovanj je naša zavest, tako kot je sestavljena sedaj, sposobna razlikovati en predmet od drugega. Vzemimo za primer zelo splošno ponazoritev. Položite kovanec na dlan in zaprite pest; v njej občutite kovanec; ko pa se pritisk nadaljuje, brez kakršnekoli spremembe, občutek čutenja v roki izgine in vi ne veste, da vaša pest ni prazna. Premaknite prst, pa boste občutili kovanec; ohranite roko pri miru, pa bo čutenje izginilo. Zavest lahko torej prepozna stvari le preko razlik. Če pa razliko odstranimo, se zavest preneha odzivati.

Prišli smo do naslednje stvari, ki se objavlja takrat, ko se življenje razvija preko živalskega kraljestva. Čutenje ugodja in bolečine je sedaj ostro in začenja se razvijati klica spoznavanja, ki povezuje predmete in občutke in katero imenujemo “zaznava”. Kaj to pomeni? To pomeni, da življenje razvija moč oblikovanja povezave med predmetom, ki vpliva nanj, in občutkom, s katerim se odziva na predmet. Ko to svitajoče se življenje, ki prihaja v stik z nekim zunanjim predmetom, le tega prepozna kot predmet, ki nudi ugodje ali bolečino, potem pravimo, da zaznava predmet, oziroma da razvija sposobnost zaznave ali ustvarjanja povezave med zunanjimi in notranjimi svetovi; da znotraj določenega organizma začenja kliti in rasti mentalna moč; in to naj demo pri višjih živalih.

Oglejmo si to pri nerazvitem človeku, pri katerem bomo lahko hitreje preleteli te zgodnje stopnje. Pri njem se počasi vzpostavljata zavesti o “Jaz” in “ne-Jaz” - ki sta povezani. “Ne-Jaz” se ga dotika, “Jaz” občuti; “ne-Jaz” mu nudi ugodje, “Jaz” pa ga spoznava; “ne-Jaz” mu nudi bolečino, “Jaz” pa trpi. Ustvari se razlika med čutenji, med mislijo o “Jaz”, z vsem kar jo povzroča,

in mislijo o “ne-Jaz”. S tem se začenja inteligenca in razvoj korena samozavesti; to je, oblikovalo se je jedro, v katerega vse vstopa in iz katerega vse izstopa.

Govorila sem o ponavljanju vibracij, ki sedaj proizvede rezultate veliko hitreje. Ker ponavljanje povzroča zaznavo predmetov, ki nudijo ugodje, se razvije naslednja stopnja, in sicer pričakovanje ugodja, še preden je prišlo do stika. Predmet je prepoznan kot tisti, ki je nudil ugodje ob predhodnih priložnostih; pričakuje se ponovitev ugodja in to pričakovanje je začetek spomina in domišljije, medsebojnega prepletanja intelekta in želje. Ker je predmet že nudil ugodje, se pričakuje, da bo znova nudil ugodje. To pričakovanje pripelje v manifestacijo novo klijočo lastnost uma. Ko imamo prepoznavanje predmeta in pričakovanje, da bo nudil ugodje, potem je naslednja stopnja ustvarjanje in oživljanje mentalne podobe tega predmeta - spomin nanj - ki povzroča izliv želje, želje, da bi posedovali ta predmet, hrepenenje po tem predmetu in končno iskanje tega predmeta, ki nudi občutek ugodja. Tako človek postane poln dejavnih želja. Želi si ugodja in išče ga z umom. Dolgo časa je človek ostajal na živalski stopnji, na kateri ne bi nikoli iskal stvari, razen če ga ne bi dejanski občutek v njegovem notranjem telesu spodbudil k iskanju nečesa, kar lahko poteši le zunanji svet. Za trenutek se povrnimo k živali; kaj jo spodbuja k delovanju. Če čuti lakoto, si želi hrane in jo gre iskat; če čuti žejo, si jo želi potešiti in gre iskati vodo. Tako vedno išče predmet, ki poteši željo. Če poteši željo, obmiruje. Pri živali nimamo nobenega samo-zasnova nega gibanja. Spodbuda mora priti od zunaj. Res je, da lakota nastopi znotraj telesa, vendar pa izven jedra zavesti. Evoluciji zavesti lahko sledimo preko razmerja, na katerega zunanja spodbuda k delovanju vpliva na samo-zasnovano spodbudo. Nižjo zavest spodbudijo k delovanju spodbude, ki prihajajo izven nje same. Višjo zavest pa spodbudi k delovanju gibanje, ki je zasnovano v njej.

Ko obravnavamo nerazvitega človeka, odkrijemo, da je zadovoljevanje želje zakon njegovega napredovanja. Kako čudno se to sliši. Manu pravi: če se poskušamo znebiti želja tako, da jih skušamo potešiti, je enako kot da bi

hoteli pogasiti ogenj tako, da nanj prilivamo olje. Željo je potrebno obrzdati in omejiti. Potrebno jo je povsem pogasiti. To je gotovo res, a šele potem, ko je človek dosegel določeno stopnjo evolucije. Na zgodnjih stopnjah je potešitev želja zakon evolucije. Če človek ne poteši svojih želja, ne more rasti. Vedeti morate, da na tej stopnji ne obstaja nič takega, kar bi lahko imenovali moralnost. Ne obstaja razlikovanje med pravilnim in napačnim. Vsako željo je potrebno potešiti; le takrat, ko to začetno jedro samo-zavesti skuša potešiti želje, raste. Na tej zgodnji stopnji je Dharma nerazvitemu človeku ali višji živali vsiljena. Ne more izbirati; njegova notranja narava, ki jo zaznamuje razvoj želje, zahteva potešitev. Zakon njegove rasti je zadovoljitev teh želja. Tako je Dharma nerazvitega človeka potešitev vsake želje. V njem ne boste našli nobene zavesti o pravilnem ali napačnem, niti najmanjšo svitajočo se misel, da potešitev želja prepoveduje nek višji zakon.

Brez te potešitve želja, ni nadaljnje rasti. Vsa ta rast pa se mora odviti pred svitanjem razuma in presojanja, pred razvojem višjih moči spomina in domišljije. Vse te stvari se morajo razviti s potešitvijo želje. Izkušanje je zakon življenja, je zakon rasti. Če človek ne zbira vse vrste izkušenj, ne more vedeti, da živi v svetu Zakona. Zakon vpliva na človeka na dva načina: z ugodjem, ko človek sledi Zakonu, in z bolečino, ko človek Zakonu nasprotuje. Če ljudje ne bi imeli na tej zgodnji stopnji vse mogoče izkušnje, kako bi se potem lahko poučili o obstoju Zakona? Kako naj raste razlikovanje med pravilnim in napačnim, če ni prisotna izkušnja, tako dobrega kot zla? Univerzum ne more nikoli vstopiti v obstoj brez parov nasprotij, ki se na določeni stopnji v zavesti pojavijo kot dobro in zlo. Ni mogoče spoznati svetlobe brez teme, gibanja brez mirovanja, ugodja brez bolečine; tako ni mogoče spoznati dobro, ki je skladnost z Zakonom, ne da bi poznali zlo, ki je neskladnost z Zakonom. Dobro in zlo sta par nasprotij v zgodnji evoluciji človeka in človek ne more postati zavesten razlike med njima, če ni izkusil obeh.

Sedaj pridemo do spremembe. Človek je razvil določeno moč razlikovanja. Povsem prepuščen samemu sebi, je sčasoma spoznal, da mu nekatere stvari

pomagajo, da ga nekatere stvari okrepijo, da nekatere stvari obogatijo njegovo življenje; pa tudi to, da ga druge stvari oslabijo in njegovo življenje osiromašijo. Prepuščen le učenju preko izkušnje je začel razlikovati med pravilnim in napačnim, prepoznavati tisto, kar nudi ugodje in bogati življenje, kot pravilno, in tisto, kar povzroča bolečino in siromaši življenje, kot napačno, ter tako prišel do sklepa, da sreča in rast počivata v spoštovanju Zakona. Vendar pa je preteklo zelo dolgo časa preden je ta svitajoča se inteligenca začela primerjati izkušnje ugodja in bolečine ter tiste begajoče izkušnje, pri katerih je tisto, kar je na začetku nudilo ugodje, postalo s pretiravanjem boleče in preden je iz vsega tega izpeljala načelo zakona. Preteklo je zelo veliko časa preden je lahko človek povezal brezštevilne izkušnje in iz njih povzel idejo, da je določena stvar pravilna, druga pa napačna. Vendar pa pri tem povzemanju ni bil prepuščen samemu sebi. Iz preteklih svetov so prišle k njemu Inteligence, bolj visoko razvite od njegove lastne, Učitelji, ki so prišli pomagati njegovi evoluciji, vzgajati njegovo rast in pripovedovati o obstoju zakona, ki določa tisto, kar pospešuje njegovo evolucijo, povečuje srečo, inteligenco in moč. Kajti razodetje iz ust Učitelja dejansko pospeši evolucijo. Namesto da bi bil človek prepuščen počasni rasti preko izkušnje, je predaja zakona iz ust bolj razvitega pomagala pospešiti njegovo rast.

Učitelj je prišel in spregovoril tej prebujajoči se inteligenci: “Če boš ubil tega človeka, boš storil dejanje, ki ga moja božanska avtoriteta prepoveduje. Tako dejanje je napačno. Prineslo ti bo nesrečo”. Nadalje je učitelj rekel: “Prav je, če pomagaš stradajočemu človeku; stradajoči je tvoj brat; nahrani ga; takšno dejanje je pravilno, in če boš ubogal ta zakon, ti bo to prineslo blagostanje”. Postavil je nagrade za dejanja, da bi pritegnil svitajočo se inteligenco proti pravilnemu delovanju, in kazni ter grožnje, da bi jo posvaril pred napačnim delovanjem. Zemeljsko blaginjo je povezal s pokorščino zakonu, zemeljsko revščino pa z nepokorščino zakonu. Ta objava zakona, da revščina izhaja iz tega, kar zakon prepoveduje, in sreča iz tega, kar zakon zapoveduje, je spodbudila prebujajočo se inteligenco. Če človek ne upošteva

zakona, sledi kazen in tako trpi ter si govori: "Učitelj mi je rekel, da bo tako". Spomin na zapoved, ki jo je potrdila izkušnja, se vtisne v zavest precej hitreje in močneje kot sama izkušnja, brez razodetega zakona. Takšna objava tega, kar učeni imenujejo temeljna načela moralnosti, in sicer, tiste določene razrede dejanj, ki upočasnijo evolucijo, in druge razrede dejanj, ki jo pospešijo - takšna objava izjemno spodbudi inteligenco.

Če človek ne bo ubogal objavljenega zakona, bo prepuščen trdemu učenju preko izkušnje. Če pravi: "Jaz bom imel to stvar, pa čeprav jo zakon prepoveduje," potem je prepuščen strogemu učenju prek bolečine, tako da ga bič trpljenja nauči lekcije, ki se je ni naučil iz ust ljubezni.

Kako pogosto se to dogaja še sedaj. Kako pogosto mlad človek, prepirljiv in domišljav, ne posluša zakona, ne posluša izkušenega, ne posveča pozornosti urjenju iz preteklosti. Želi si nadvladati inteligenco in stre očetu srce. "Moj sin se je potopil v pregreho," pravi; "moj sin se je napotil v zlo". Toda Ishvara, Oče, ki je bolj ljubeč kot katerikoli zemeljski oče, ima potrpljenje. Kajti on je tako v sinu kot v očetu. On je v njem in ga uči lekcije na edini način, na katerega se je pripravljena učiti ta duša. Željo po zlih stvareh, ki zadržuje njegovo evolucijo, je potrebno izkoreniniti iz njegove narave v vsakem primeru. Če se ni pripravljen učiti na prijazen način, potem naj se uči preko bolečine. Naj ga uči izkušnja; naj se potopi v pregreho in obere grenak sad, ki izhaja iz teptanja zakona. Ima čas; lekcije se bo gotovo naučil, pa čeprav na boleč način. V njem je Bog in On mu mirno dopušča, da gre po tej poti. In ko to zahteva, mu Bog odgovarja: "Otrok moj, če ne boš poslušal, pojdi po svoji lastni poti in se nauči svoje lekcije v ognju svojega trpljenja in grenkobi svojega ponižanja. Jaz sem še vedno s teboj, pazim na tebe in na tvoja dejanja, jaz, Izpolnjevalec zakona in Oče tvojega življenja. V blatu ponižanja se boš naučil odpovedovanja želji, ki se ga ne želiš učiti iz modrosti in ljubezni". Zato v Giti pravi: "Jaz sem kockanje sleparjev". Kajti On stalno potrpežljivo deluje v smeri veličastnega cilja, tudi preko težavnih poti, če nismo pripravljeni hoditi po lahkih. Mi, ki nismo sposobni razumeti tega neskončnega sočutja, ga ne razumemo, vendar pa On deluje

naprej, s potrpežljivostjo večnosti, da bi povsem izkoreninil željo in da bi lahko Njegov sin postal tako popoln kot njegov Oče v nebesih.

Pa pojdemo na naslednjo stopnjo. Obstajajo določeni veliki zakoni rasti, ki so splošni. Naučili smo se, da gledamo na nekatere stvari kot pravilne in na druge kot napačne. Vsak narod ima svoja lastna merila moralnosti. Le redki vedo, kako so se ta merila oblikovala in kdaj ta merila odpovedo. Za običajne posle so merila dovolj dobra. Izkušnja rase je pod vodstvom zakona odkrila, da nekatera dejanja zadržujejo evolucijo, med tem ko jo druga pospešujejo. Veliki zakon urejene evolucije, ki nastopi po zgodnjih stopnjah, je zakon štirih zaporednih korakov kasnejše človeške rasti. Ta nastopi potem, ko je človek dosegel določeno točko, ko je zaključil predhodno urjenje. Na določeni stopnji evolucije ga najdemo pri vsakem narodu. V starodavni Indiji pa je bil objavljen kot določen zakon razvijajočega se življenja, kot zaporeden red rasti duše, kot osnovno načelo, s katerim je mogoče razumeti in slediti Dharmi. Spomnimo se, da Dharma vključuje dve stvari notranjo naravo na točki, ki jo je dosegla, in zakon njene rasti na naslednji stopnji. Dharmo je potrebno objaviti za vsakega človeka. In prva Dharma je tista služenja. Ne glede na to, v kateri deželi se rodijo duše, potem, ko so prešle skozi zgodnje stopnje, njihove notranje narave, zahtevajo disciplino služenja, in to, da se preko služenja učijo lastnosti, ki so potrebne za rast na naslednjo stopnjo. Na tej stopnji je moč neodvisnega delovanja zelo omejena. Na tej sorazmerno zgodnji stopnji obstaja bolj težnja po popuščanju spodbudi od zunaj kot pa po izražanju razvite presoje, izbiranju posebnega toka od znotraj. V tem razredu so vsi tisti, ki pripadajo tipu služenja. Spomnimo se na tiste modre besede Bhishme, ki sporočajo, da, v kolikor najdemo značilnosti Brahmana pri Shudri in ne v Brahmanu, po tem ta Brahman ni Brahman in ta Shudra ni Shudra. Z drugimi besedami, značilnosti notranje narave označujejo stopnjo rasti te duše in kot pripadajočo eni ali drugi od velikih naravnih delitev. Ko je moč iniciacije še majhna, ko presojanje še ni izurjeno, ko je razum še šibak in malo razvit, ko se Jaz še ne zaveda svoje velike usode, ko človeka v glavnem še vedno

žene želja, ko še vedno raste s potešitvijo večine želja, potem je ta človek tisti, katerega Dharma je služenje. In le z izvajanjem te Dharne lahko ta človek sledi zakonu rasti, preko katerega bo dosegel popolnost. In tak človek je Shudra, ne glede na to, kako ga bodo imenovali v drugih deželah. V starodavni Indiji so se duše, ki so imele značilnosti tega tipa, rojevale v razredih, ki so bili zanje primerni, kajti njihova rojstva so vodile Deve. V sedanji dobi pa je nastopila zmeda.

Kakšen je zakon rasti na tej stopnji? Poslušnost, predanost, zvestoba. To je zakon rasti na tej stopnji. Poslušnost zato, ker še ni razvito presojanje. Tisti, katerega Dharma je služenje, mora slepo ubogati tistega, kateremu služi. Ne sme izzivati reda njegovega nadrejenega, niti presoјati, ali je zapovedano delovanje modro. Prejel je naročilo, da opravi neko stvar, in njegova Dharma je poslušnost, s katero edino se bo sposoben učiti. Ljudje radi dvomijo v takšno učenje, vendar pa je pravilno. Navedla bom primer, ki se vas bo gotovo močno dotaknil - primer armade poklicnih vojakov pod vodstvom svojega generala. Če bi bila vsakemu poklicnemu vojaku namenjena uporaba lastne presoje povelj, ki jih izdaja general, in če bi ob vsakem govoril: "To ni dobro, kajti po moji presoji bi bil jaz na drugem položaju bolj uporaben," kaj bi se potem zgodilo z armado? Poklicnega vojaka odpustijo, če ni poslušen, kajti njegova dolžnost je poslušnost. Če je vaša moč presojanja šibka, če vas v glavnem ženejo spodbude od zunaj, kadar ne morete biti srečni brez hrupa, ropotanja in rožljanja okoli vas, potem je vaša Dharma služenje, ne glede na to, kje ste se rodili, in srečni ste lahko, če vas je vaša karma pripeljala na položaj, na katerem vas bo urila disciplina.

Tako se človek pripravlja na naslednjo stopnjo. In dolžnost vseh tistih, ki se nahajajo na avtoritativnem položaju je ta, da vedo, da se Dharma Shudre izpolnjuje takrat, ko je ta poslušen in veren svojemu gospodarju, tako da ne bi smeli od nekoga na tej stopnji evolucije pričakovati, da bo izražal višje vrline. Zahtevati od njega vedrino pri trpljenju, čistost misli in moč prenašanja stisk brez godrnjanja, pomeni, da od njega zahtevamo preveč; kajti če niti mi sami ne kažemo pogosto teh lastnosti, kako jih potem lahko

pričakujemo od tistega, ki ga uvrščamo v nižje razrede? Dolžnost višjega je izražanje višjih vrlin, vendar pa ta nima nobene pravice, da le-te zahteva od svojih podrejenih. Če služabnik kaže zvestobo in poslušnost, potem v popolnosti izvaja svojo Dharmo in drugih njegovih napak gospodar ne bi smel kaznovati, ampak na njih le prijazno opozoriti, kajti na ta način uri to mlajšo dušo; kajti otroško dušo je potrebno prijazno voditi po poti, ne pa, da njeno rast pohabimo z osornim ravnanjem, kakor se to rado dogaja.

Nato se duša, ki se je naučila te lekcije v številnih rojstvih, ki se je naučila ubogati zakon rasti in slediti svoji Dharmi, približa naslednji stopnji, na kateri se mora na učiti prve uporabe moči s pridobivanjem blagostanja. Dharma te duše takrat postane razvijanje vseh tistih lastnosti, ki so sedaj pripravljene na evolucijo in ki se izrazijo navzven v življenju, tako kot to zahteva notranja narava, to je, s prevzemanjem neke zaposlitve, ki jo zahteva naslednja stopnja, stopnja, na kateri je odlika pridobivanje blagostanja. Kajti Dharma Vaishya po celotnem svetu je razvijanje določenih določenih sposobnosti. Sposobnost pravičnosti, pravičnega trgovanja med ljudmi, sposobnost, da ne skrene s poti zaradi pritiska nekega občutka, lastnosti, spretnosti, ostroumnosti in ohranjanja pravilnega ravnovesja med nasprotnojuočimi se dolžnostmi, pravičnega plačila in pravične izmenjave, ostrine vpogleda, zmernosti, odsotnosti zapravljanja in objestnosti, terjanje služnja od vsakega služabnika, plačila pravičnega zaslužka takšne so značilnosti, ki ga usposablja za hitrejšo rast. Odlika Vaishya je, da je varčen, da ne plača več kot mora, da vztraja na pravični in pošteni izmenjavi. Vse te stvari razvijajo lastnosti, ki so potrebne in ki bodo vodile do bodoče popolnosti. Na svojih začetnih stopnjah so te včasih neprijetne, vendar pa so z višjega stališča Dharma tega človeka. Če jih ne bi razvijal, bi to vodilo do slabosti v značaju, ki bi se odrazile kasneje in škodile njegovi evoluciji. Dejansko je zakon njegove nadaljnje rasti svobodomiselnost, vendar pa ne svobodomiselna nepremišljenost ali preplačevanje. On naj bi zbiral bogastvo z izvajanjem zmernosti in natančnosti ter ga nato porabil za plemenite cilje in učenje ljudi, podaril za ustrezne in dobro premišljene načrte v javno dobro.

Da ga zbira energično in ostroumno ter ga porabi s skrbnim razlikovanjem in svobodomiselnostjo. To je Dharma Vaishya, rezultat njegove narave in zakon njegove nadaljnje rasti.

To nas vodi do naslednje stopnje, stopnje vladarjev in vojščakov, bitk in bojev, ko je notranja narava bojevita, agresivna, prepirljiva, ko brani svoja lastna stališča in je pripravljena ščititi vsakogar, ki se zavzema za pravilno. Pogum, neustrašnost, sijajna plemenitost, izpostavljanje življenja v obrambo slabotnega in izpolnjevanje dolžnosti - to je Dharma Kshatriya. Njegova dolžnost je zaščita tega, kar mu je zaupano, pred vsako agresijo od zunaj. Lahko ga stane življenja, vendar na to nikoli ne pomisli. On mora izpolniti svojo dolžnost. Ščititi, varovati, to je njegovo delo. Njegova moč je v tem, da predstavlja oviro med slabotnimi in zatiralnimi, med nemočnimi in tistimi, ki bi jih radi poteptali pod nogami. Pravilno je zanj to, da se spušča v vojno in v boj proti divji zveri v džungli. Ker ne razumete, kaj je evolucija in kaj zakon rasti, ste osupli nad strahotami vojne. Toda veliki Rishiji, ki so zasnovali ta red, so vedeli, da slabotna duša ne more nikoli doseči popolnosti. Vi ne morete pridobiti moči brez poguma, trdnosti, in poguma ni mogoče pridobiti brez soočanja z nevarnostjo in pripravljenostjo odpovedati se življenju, ko dolžnost zahteva žrtvovanje.

Naš sentimentalen, popustljiv pseudo-moralist za vrača to učenje, vendar pa pozablja, da v vsakem na rodu obstajajo duše, ki potrebujejo takšno urjenje in katerih nadaljnja evolucija je odvisna od njihovega uspeha pri tem urjenju. Znova se vračam k Bhishmi, inkarnaciji Dharme, in se spominjam tega, ko je rekel, da je dolžnost Kshatriya, da pobije tisoče svojih sovražnikov, če njegova dolžnost zaščite leži v tej smeri. Vojna je strašna, bojevanje je pretresljivo, naša srca se mu upirajo in mi zavračamo tesnobo pohabljenih in razkosanih teles. Večinoma je to zato, ker nas povsem za vaja oblika. Telo potrebujemo le zato, ker usposablja za razvoj notranje življenje. Toda takoj, ko se je človek naučil vse, kar mu lahko ponudi njegovo telo, je potrebno to telo zavreči in osvoboditi dušo, da lahko prevzame novo telo, ki ji bo omogočilo objavljati višje moči. Mi ne moremo predreti

Gospodove Maye. Ta naša telesa lahko od časa do časa umrejo, toda vsaka smrt je ponovno vstajenje v višje življenje. To telo samo po se bi ni nič več kot le oblačilo, ki si ga odene duša, in noben moder človek si ne bi želel, da bi bilo telo večno. Našemu otroku oblečemo majhen plašč, ki ga zamenjamo takoj, ko ga otrok preraste. Ali bi otroku naredili železen plašč, ki bi preprečil njegovo rast? In to telo je le naš plašč. Ali naj bo zato iz železa, da ne bi nikoli umrlo? Ali ne potrebuje duša za svojo višjo rast novo telo? Dovolite torej, da telo odide. To je najtežja lekcija, ki se je uči Kshattrija. In zaradi tega vedno znova odvrže svoje telesno življenje, pri čemer njegova duša pridobiva moč samožrtvovanja, se uči vztrajnosti, trdnosti, poguma, domislivosti, predanosti idealu, lojalnosti stvari in z veseljem predaja svoje telo kot ceno za njih pridobitev. In tako se njegova duša zmagoslavno dviga in pripravlja na plemenitejšo življenje.

Nato nastopi zadnja stopnja, stopnja poučevanja. Dharma te stopnje je učiti. Preden lahko uči, mora duša vsrkati vse nižje izkušnje. Če človek ni prehodil vseh predhodnih stopenj in dosegel modrost preko poslušnosti, truda in boja, kako naj potem postane učitelj? Dosegel je stopnjo evolucije, na kateri je naravna širitev njegove notranje narave učenje njegovih bolj nevednih bratov. Te lastnosti niso umetne. To so vrojene lastnosti narave in se kažejo povsod, kjer obstajajo. Brahmana ni Brahmana, če ni po svoji Dharmi učitelj. Dosegel je znanje in ugodno rojstvo, ki mu omogoča postati učitelj.

Zakon njegove rasti je znanje, usmiljenje, odpuščanje, prijateljstvo z vsakim bitjem. Kako se Dharma spremeni! Toda on ne more biti prijatelj vsakega bitja, če se ni naučil zavreči življenja, ko pokliče dolžnost, saj bojevanje, ki je urilo Kshattriya, na kasnejši stopnji postane prijateljstvo z vsakim bitjem. Kakšen je zakon rasti Brahmana? On se ne sme nikoli razžaliti. On ne sme nikoli izgubiti nadzora. On ne sme biti nikoli prenačuden. On mora biti vedno prijazen: sicer se ne drži svoje Dharme. On mora biti posebljena čistost. On ne sme nikoli voditi zlega življenja. On se mora ločiti od posvetnih stvari, če ga imajo te v oblasti. Ali zahtevam nemogoče?

Govorim le o zakonu, ki so ga podali Veliki, le slabotno ponavljam njihove besede. Zakon je posta vil merila in kdo bi si jih upal znižati? Če je Shri Krishna sam objavil, kakšna je Dharma Brahmana, potem mora to biti zakon njegove rasti; in konec njegove rasti, osvoboditev. Njega čaka osvoboditev, vendar šele potem, ko izrazi lastnosti, ki jih je moral doseči, in s tem slediti vzvišenemu idealu svoje Dharmae. Te so edino opravičilo za ime Brahmana.

Ta ideal je tako lep, da si ga želijo doseči vsi goreči in razmišljujoči ljudje. Toda modrost pravi: "Da, vaša bo, vendar pa si jo morate zaslužiti. Morate rasti, morate delati; v resnici je že vaša, vendar pa to ni, dokler ne plačate cene." Za našo lastno in za rast narodov je pomembno, da bi razumeli te razlike v Dharmah kot odvisne od stopnje evolucije, in da bi bili sposobni razločiti našo lastno Dharmo po značilnostih, ki jih najdemo v naši naravi. Če pred nepripravljeno dušo postavimo nek tako vzvišen ideal, da se ne more premakniti, potem zaustavimo njeno evolucijo. Če pred kmeta postavite ideal Brahmana, potem ste pred njega postavili ideal, ki ga ne more doseči, in zato ne naredi nič. Kadar človeku poveste nekaj, kar je zanj previsoko, ta ve, da govorite nesmisle, saj ste mu naročili, naj izrazi nekaj, za kar nima moči; vaša neumnost je postavila predenj nagibe, ki ga ne premaknejo. Toda v starih časih so bili učitelji modri. Otrokom so najprej dali bonbone, šele kasneje višje lekcije. Toda mi smo tako pametni, da najnižjemu grešniku pripisujemo nagibe, ki se lahko sprožijo le pri najvišjem svetniku, ter tako, namesto da bi pospešili, zaustavimo njegovo evolucijo. Postavite svoj ideal tako visoko kot lahko, vendar pa ne vsiljujte svojega ideala bratu, kajti zakon njegove rasti je lahko povsem drugačen od vašega. Učite se strpnosti, ki pomaga vsakemu človeku, da na svojem mestu naredi tisto, kar je zanj dobro in kar mu narekuje njegova narava. Pustite ga na svojem mestu, pomagajte mu. Učite se tiste strpnosti, ki ne sproži odpora pri nobenem, kakorkoli grešnem, ki v vsakem človeku vidi delovanje božanskosti in ki stoji ob njem, da bi mu pomagala. Namesto da se odmaknete na nek visok vrh duhovnosti in pridigate o nauku samo-

žrtvovanja, ki je povsem onstran njegovega dojemanja, raje poučite njegovo mlado dušo o uporabi njene višje sebičnosti, ki bo uničila nižjo. Ne govorite kmetu, da ne spoštuje ideala, če ni marljiv, ampak mu raje recite: “Tam je tvoja žena; ti ljubiš to ženo; ona strada. Spravi se k delu in jo nahrani”. S tem nagibom, ki je gotovo sebičen, bolj povzdignete tega človeka, kot pa, če mu pridigate o Brahmanu, ne-pogojenem in ne-manifestiranem. Naučite se, kaj pomeni Dharma, pa boste dobro služili svetu.

Niti za malo si ne želim znižati vaš ideal; ta ni nikoli previsoko. Dejstvo, da si ga lahko predstavljate, ga naredi za vašega, vendar pa ga ne vsiljujte svojemu manj razvitemu mlajšemu bratu. Usmerite se proti najvišjemu, ki si ga lahko predstavljate, in ljubite. Toda pri tem upoštevajte tako sredstva kot cilj, tako vaše moči kot težnje. Naj bodo vaše težnje visoke. So klice moči v vašem naslednjem življenju. S tem, da ohranjate svoj ideal visoko, boste rastle proti njemu, in to, po čemer hrepenite danes, boste jutri postali. Toda imejte strpnost in znanje ter božansko potrpežljivost. Vsaka stvar je na svojem mestu, na pravem mestu. Ko se razvija višja narava, jo lahko opozarjate na lastnost samo-žrtvovanja, čistost in popolno samo-predanost, z voljo, ki je trdno usmerjena proti Bogu. To je ideal, ki ga morajo doseči najvišji. Vzpenjajmo se proti njemu postopoma, sicer nam ga sploh ne bo uspelo doseči.

Pravilno in napačno

Doslej smo povečini posvečali pozornost in usmerjali naše razmišljanje predvsem na to, kar bi lahko imenovali teoretična stran tega zapletenega in težavnega problema. Skušali smo razumeti, kako se v naravi pojavijo razlike. Skušali smo dojeti sublimno idejo, da je ta svet namenjen rasti klice življenja v podobo Njega, ki jo je objavil. Videli smo, da je mogoče popolnost te podobe pridobiti z mnogoterostjo omejenih premetov, da popolnost počiva v tej mnogoterosti. Vendar pa vidimo tudi, da je v to mnogoterost nujno vključena omejenost vsakega predmeta. Nato smo odkrili, da moramo imeti zaradi zakona rasti v univerzumu sočasno vsako različico notranje, razvijajoče se narave. Ker so vse te narave na različnih stopnjah evolucije, do njih ne moremo imeti enakih zahtev, niti od vseh pričakovati, da bodo opravljale enake funkcije. Moralnost moramo preučevati v odnosu do ljudi, ki jo izvajajo. Pri presojanju meril pravilnega in napačnega pri nekem posamezniku, moramo upoštevati stopnjo rasti, ki jo je posameznik dosegel. Absolutno pravilno obstaja le v Ishvari; naše pravilno in napačno je relativno in pri vsakem od nas odvisno predvsem od stopnje evolucije, ki smo jo dosegli.

Sedaj bom skušala to teorijo prenesti na upravljanje z življenjem. Najprej se moramo prepričati, da smo z izbrano smerjo preučevanja pridobili ustrezno racionalno in znanstveno predstavo o moralnosti, da ne bomo imeli pred sabo enake zmede kot jo imamo dandanes. Kajti vidimo lahko, da po eni strani ideali predstavljajo nekaj, kar bi bilo potrebno udejaniti v življenju, po drugi strani pa, da ne uspevamo niti težiti proti tem idealom; da izražamo zelo nesrečno razliko med vero in prakso. Moralnost ni brez svojih zakonov; kot vsaka druga stvar v univerzumu, ki je izraz božanskega mišljenja, ima tudi moralnost svoje pogoje in meje. Na ta način bi morda bilo mogoče izvleči kozmos iz sedanjega moralnega kaosa in se naučiti praktičnih lekcij moralnosti, ki bi Indiji omogočile rast in razvoj, da bi lahko z obnavljanjem svoje starodavne veličine in duhovnosti ponovno postala vzor za ves svet.

Med zahodnjaki obstajajo tri prepoznane šole moralnosti. Zavedati se moramo, da zahodna miselnost zelo močno vpliva na Indijo, še posebej na odrasčajočo generacijo, na kateri počivajo upi Indije. Zato je nujno, da zvemo nekaj o teh šolah moralnosti, ki se razlikujejo po svojih teorijah in učenjih, pa četudi le zato, da bi se naučili izogibati njihovim omejitvam in prevzeti iz njih vse, kar lahko ponudijo dobrega.

Ena od šol pravi, da je osnova moralnosti Božje razodetje. Ugovor, ki ga na to trditev naslavljajo njeni nasprotniki, je ta, da na tem svetu obstaja veliko religij in da ima vsaka religija svoje lastno razodetje. Ob pogledu na to raznolikost religioznih spisov je po njihovem mnenju težko reči, katero razodetje naj bi imeli za tisto, ki izhaja iz najvišje avtoritete. Da vsaka religija gleda na svoje lastno razodetje kot najvišje, je naravno, a vprašanje je, kakšno odločitev naj sprejme študent v tem spopadu jezikov?

Poleg tega naj bi v tej teoriji obstajala vrojena napaka, ki vpliva na vsa moralna merila, ki temeljijo na razodetju, ki je bilo predano enkrat za vselej. Da bi bil načrt lahko koristen za čas, v katerem je predan, mora biti po svoji naravi primeren za ta čas. Ko se narod razvija in ko preide tisoče in tisoče let, lahko odkrijemo, da je tisto, kar je bilo primerno za narod v času nje-

govega otroštva, postalo neprimerno v času njegove zrelosti; da so mnoga navodila, ki so bila nekoč koristna, dandanes, v spremenjenih okoliščinah, nekoristna. Ta težava nastopi, ko moramo obravnavati hindujske spise, saj v njih naletimo na široko raznolikost moralnih učenj, ki so primerna za vse stopnje razvijajočih se duš. Obstajajo navodila, ki so tako preprosta, jasna, določna in nujna, da jih lahko uporabi tudi najmlajša duša. A v njih naletimo tudi na to, da po mnenju Rishijev ta navodila niso bila mišljena za urjenje visoko razvitih duš. Starodavna Modrost pravi, da so bila določena učenja predana tudi nekaterim naprednim dušam, učenja, ki so bila takrat za mase povsem nerazumljiva. Ta učenja so bila omejena na notranji krog tistih, ki so dosegli zrelost človeške rase. Hinduizem je vedno poudarjal, da so za človeško rast potrebne različne šole moralnosti. Če pa v veliki religiji ne naletimo na to ugotovitev, imamo opraviti z določeno teoretično moralnostjo, ki ni primerna za rastoče potrebe ljudi in zato vzbuja občutek nestvarnosti, čutenje, da ni razumno, če sedaj dovoljujemo tisto, kar je bilo dovoljeno v otroški dobi človeštva. Po drugi strani pa tu in tam v vseh spisih naletite na navodila najbolj vzvišenega značaja, ki si jih le redki prizadevajo spoštovati. Ko neka zapoved, ki je primerna za skoraj povsem nerazvitega človeka, izhaja iz univerzalne obveznosti in je predana ljudem z enako veljavo kot svetniku, potem sproži čutenje nestvarnosti, katerega posledica je mišljenjska zmeda.

Druga šola temelji moralnost na intuiciji - in pravi, da Bog govori vsakemu človeku preko glasu vesti. Trdi, da se je razodetje sicer predalo enemu narodu za drugim, vendar pa, da nas ne veže nobena posamezna knjiga in da je končni sodnik naša lastna vest. Ugovor tej teoriji je vprašanje, kako lahko ima vest enega človeka enako veljavo kot vest drugega. Če se vaša vest razlikuje od vesti drugega, kdo je potem tisti, ki lahko odloči med vestjo in vestjo, med vestjo nevednega podeželana in vestjo razsvetljenega mistika? Če rečete, da priznavate načelo evolucije in da bi morali za razsodnika upoštevati najvišjo vest rase, potem intuicija ne more biti trden temelj moralnosti, saj že sama prvina raznolikosti razbije skalo, na kateri ste se name-

nili graditi. Vest je glas notranjega človeka, ki se spominja izkušenj iz svoje preteklosti in ki iz te pradavne izkušnje presoja današnjo dano smer ravnanja. Ta tako-imenovana intuicija je rezultat brezštevilnih inkarnacij. Um se je razvil v skladu s številom teh inkarnacij, tako da je od te razvitosti sedaj odvisna kakovost posameznikove vesti. Takšne intuicije, čiste in preproste, pa ne more mo jemati za zadovoljivo vodstvo v moralnosti. Mi si želimo poveljujočega glasu, ne pa trušča različnih jezikov. Mi potrebujemo avtoriteto učitelja, ne pa zmedenega žlobudranja množice.

Tretja šola moralnosti je šola utilitarizma. Na splošno velja, da pogled te šole ni ne razumen ne zadovoljiv. Kakšna je maksima te šole? "Pravilno je to, kar vodi do največje sreče največjega števila ljudi." To je maksima, ki ne vzdrži resne analize. Bodite pozorni na besedi "največje število". Takšno omejitev v maksimi mora razsvetljena inteligenca gotovo zavreči. Ko obravnavamo človeštvo, to ni vprašanje večine. Koren človeštva je eno življenje, en Bog pa njegov cilj; tako ne morete ločiti sreče enega od sreče drugega človeka. Ne morete razbiti trdne združenosti in potegniti iz nje večino, ji podeliti srečo in pustiti manjšino vnemar. Ta teorija ne priznava neizpodbitne združenosti človeške rase, zaradi česar tudi njena maksima ne more biti temelj moralnosti. To pa zato, ker zaradi te združenosti posamezen človek ne more biti popolnoma srečen, če niso popolnoma srečni vsi ljudje. Njegova sreča ni popolna tako dolgo, dokler izključuje tudi eno samo enoto in njeno nesrečo. Bog ne dela razlike med enotami in večinami, ampak podarja eno življenje celotnemu človeštvu in vsem bitjem. Božje življenje je edino življenje v vesolju; in popolna sreča tega življenja je cilj tega vesolja.

Nadalje, ta maksima ni uspešna kot spodbujajoči nagib zato, ker se nanaša le na razvito inteligenco, to je, na visoko razvite duše. Če bi se obrnili na običajnega človeka sveta, na sebično osebo in ji rekli: "Voditi moraš življenje samo-žrtvovanja in kreposti in popolne moralnosti, pa čeprav te to lahko stane življenja," kaj mislite, kakšen bi bil odgovor? Tak človek bi rekel: "Zakaj naj bi to naredil za človeško raso, za ljudi v prihodnosti, ki jih ne bom nikoli videl?" Če vzamete to za merilo pravilnega in napačnega, potem

postane mučenik največji norec, ki ga je kdajkoli proizvedlo človeštvo, saj zavrača možnost za srečo, ne da bi za to dobil kakršnokoli povračilo. Ne morete vzeti tega merila, razen če ne omejite svoj pogled na primere, v katerih gre za plemenito dušo, visoko razvito in, čeprav ne povsem duhovno, pa vseeno takšno z možnostjo svitanja duhovnosti. Obstajajo takšni ljudje kot je William Kingdom Clifford, v čigar rokah je utilitaristični nauk postal navdihujoč zaradi sublimne vzvišenosti glasu. Clifford se v svojem eseju o Etiki poziva na najvišje ideale in ponuja najbolj plemenita učenja o samozrtvovanju. Ne verjame v nesmrtnost duše; v pristopu do smrti, lahko stoji ob svojem grobu, v prepričanju, da je to konec vsega, pa vseeno pravi, da je najvišja krepost edina stvar, ki jo mora izvajati resničen človek, ker to dolguje svetu, ki mu je dal vse. Vendar pa bodo le redki videli tako plemenit navdih v tako mračnem obetu. Mi potrebujemo takšen pogled na pravilno in napačno, ki bo navdihoval vse, se nanašal na vse in ne le na tiste, ki najmanj potrebujejo njegovo spodbudo.

Kakšen je rezultat vsega tega prepiranja? Zmeda in mogoče še kaj slabšega. Dobesedno sprejemanje razodetja, brez njegovega praktičnega upoštevanja. Dejansko smo z navado pre naredili razodetje. To je merilo, ki se poraja iz te zmede. Teoretično imamo razodetje za avtoriteto, a ga ne upoštevamo v praksi, ker se nam zdi pogostokrat nepopolno. Tako imamo to nerazumno stanje, da to, kar objavljamo kot avtoriteto, v življenju zavračamo. Tako imamo nelogično vrsto življenja, vodimo lahkomi selno življenje, brez kakršnekoli logike ali razloga, brez temelja kakršnegakoli določnega in racionalnega sistema.

Ali lahko v ideji o Dharmi najdemo bolj zadovoljiv temelj, temelj, na katerem bi lahko izgradili inteligenten način vodenja življenja? Ne glede na to, kako nizka ali kako visoka je stopnja evolucije, ki jo zaseda posameznik, nam ideja o Dharmi ponuja misel o notranji naravi, ki se izpopolnjuje z nadaljnjo rastjo, tako kot se razvija tudi svet kot celota - razvija od nepopolnega proti po polnemu, od klice proti popolnemu človeku, stopnjo za stopnjo, na vsaki ravni objavljenega življenja. Ta evolucija se odvija zara-

di božanske volje. Bog je gonilna moč, vodeči Duh celote. To je Njegov način izgradnje sveta. To je metoda, ki jo je sprejel, da bi Duhovi, ki so njegovi otroci, lahko preslikali podobnost svojega Starša. Ali ne namiguje ta trditev na zakon? Da je pravilno tisto, kar z božanskim namenom deluje za evolucijo vesolja in pospešuje to evolucijo od nepopolnosti do popolnosti. Da je napačno tisto, kar odlaga ali preprečuje izražanje božjega namena v smeri evolucije in skuša potisniti vesolje nazaj na stopnjo, s katere se razvija. Raste iz mineralnega v rastlino, iz rastline v žival, iz živali v živalskega človeka, iz živalskega v božanskega človeka. Da je pravilno to, kar pomaga evoluciji proti božanskosti; da je napačno tisto, kar jo vleče nazaj ali preprečuje njeno napredovanje.

Če sedaj za trenutek pogledamo na to idejo, bomo morda pridobili jasen pogled na ta zakon in ne bomo več občutili nelagodja zaradi tega relativnega vidika pravilnega in napačnega. Položite lestev z nogami na tla in naslonite na hišo tako, da se bo dvigala čez streho. Recimo, da je nekdo med vami dosegel peto prečko, drugi drugo, medtem ko je tretji še vedno na tleh. Če bi se želel človek, ki je dosegel peto prečko, pridružiti tistemu na drugi, bi to bil zanj sestop; za človeka na tleh, ki bi se želel pridružiti tistemu na drugi, pa bi bil to vzpon. Recimo, da vsaka prečka lestve predstavlja neko dejanje: sočasno moralno in nemoralno, glede na zorni kot, s katerega ga opazujemo. Dejanje, ki bi bilo za nerazvitega človeka moralno, bi bilo za visoko kultiviranega nemoralno. Za človeka na najvišji prečki lestve je spust na nižjo v nasprotju z evolucijo in zato zanj nemoralno; za človeka, ki se vzpenja s tal, pa je tako delovanje moralno, saj je v smeri njegove evolucije. Ta dva človeka stojita sedaj na isti prečki lestve, vendar pa se je moral prvi zaradi tega, da bi jo dosegel, spustiti, drugi pa vzpeti, in za prvega je bilo to nemoralno, za drugega pa moralno dejanje. Če to razumete, bomo začeli z iskanjem našega zakona.

Pred vami so trije dečki: prvi je bister in razumen fant, vendar pa zelo nagnjen k zadovoljevanju telesa, velik prijatelj hrane in vsega, kar mu nudi čutno ugodje. Drugi fant kaže svitajočo se duhovnost, je brihten, hiter in

razumen, tretji pa že kaže v veliki meri razvito duhovno naravo. Kakšen nagib bomo uporabili, da bi pomagali evoluciji vsakega od njih? Če prvemu, ki je zelo nagnjen k čutnemu ugodju, rečem: "Sin moj, tvoje življenje bi moralo biti življenje popolne nesebičnosti, moral bi voditi asketsko življenje," bo skomignil z rameni in odšel; tako mu ne bi pomagala, da bi se lahko povzpel niti za eno samo prečko na lestvi. Če pa bi mu rekla: "Mladenič moj, ti tvoji užitki so užitki, ki ti sicer nudijo trenutno ugodje, vendar pa bodo uničili tvoje telo in ogrozili tvoje zdravje; poglej na tistega, prežgodaj ostarelega človeka, ki je vodil življenje čutnega razvajanja; to bo tvoja usoda, če boš s tem nadaljeval; ali ne bi bilo bolje, če bi del svojega časa namenil vzgoji svojega uma, se česa naučil, da boš morda sposoben napisati knjigo ali sestaviti pesnitev ali pa pomagati pri kakšnem za svet pomembnem delu? Lahko bi zaslužil denar, ohranil zdravje in si pridobil slavo ter s tem zadovoljil svoje stremljenje; tu pa tam nameni kakšen dinar za nakup knjige, namesto da kupuješ le hrano." Na ta način bi v tem mladcu spodbudila stremljenje; priznam, da sebično stremljenje, vendar pa v njem še ni moči, da bi se odzval na poziv k samo-žrtvovanju. Nagib za stremljenje je sebičen, vendar pa je to sebičnost višje vrste kot pa sebično zadovoljevanje. Poleg tega pa je v njem nekaj razumskosti, ki ga bo dvignila iz surovosti in postavila na nivo človeka, ki razvija razum. Tako bi mu pomagala, da bi se dvignil višje po lestvi evolucije, kar je veliko pametnejše učenje zanj kot pa nepraktična nesebičnost. Ne ponuja mu popoln ideal, vendar pa ideal, ki ustreza njegovim zmožnostim.

Ko bi imela pred seboj razumnega mladeniča s prebujajočo se duhovnostjo, bi pred njega morala postaviti ideal služenja svoji deželi, služenja Indiji; to bi moral postati njegov cilj, deloma sebičen in deloma nesebičen, s čemer bi razširila njegovo stremljenje in pomagala njegovi evoluciji.

Ko pa bi prišla do mladeniča duhovne narave, bi morala odvreči vse nižje nagibe in se pozvati na večni zakon samo-žrtvovanja, predanosti edinemu Življenju, čaščenju Velikih in Boga. Morala bi ga učiti Razlikovanja in Brezstrastnosti ter tako pomagati duhovni naravi, da razvije svoje neskončne

možnosti. Ko razumemo moralnost kot relativno, smo sposobni delovati učinkovito. Če nam ne uspe pomagati vsaki duši na njenem lastnem položaju, je to zato, ker smo slabo izurjeni učitelji.

V vsakem narodu obstajajo določene določne stvari, ki so zaznamovane kot napačne, kot recimo umor, kraja, laganje, podlost. Vse te so prepoznane kot zločini. To je splošen pogled. Vendar pa ne temelji v celoti na dejstvih. V kolikšni meri so te stvari prepoznane kot moralne in v kolikšni kot nemoralne v praksi? Zakaj so prepoznane kot napačne? Zato, ker so mase naroda dosegle določeno stopnjo evolucije. Ker je večina naroda na približno istem nivoju rasti, na katerem prepoznava te stvari kot zle, kot nasprotno napredku. Posledica tega je, da na manjšino, ki je pod tem nivojem, gleda kot na "kriminalce". Večina je dosegla višjo stopnjo evolucije, ta pa postavlja zakone; zato ima tiste, ki ne morejo doseči niti najnižjega nivoja večine, za kriminalce. Te pa lahko razvrstimo v dva tipa. O prvem tipu, na katerega ne moremo narediti nobenega vtisa, če se pozivamo na njihov čut za pravilno in napačno, nevedna javnost govori kot o zakrknjenih kriminalcih. Vendar pa je ta pogled zmoten in vodi do obžalovanja vrednih rezultatov. So le nevedneži, neodrasle duše, otroške duše, otroci v Šoli Življenja, ki jim ne pomagamo odraščati, če jih teptamo in še naprej obravnavamo na surov način, kajti tako se le težko povzpnejo iz svoje krutosti. Uporabiti bi morali vsa sredstva, ki so v naši moči, ki nam jih narekuje naš razum, da bi vodili in poučili te otroške duše, disciplinirali njihovo življenje. Ne bi jih smeli obravnavati kot okorele kriminalce, kajti so le otroci v otroškem vrtcu.

Drugi tip kriminalcev predstavljajo tisti, ki po opravljenem zločinu čutijo določeno količino kesanja in obžalovanja, ki vedo, da so ravnali napačno. Ti so na višjem nivoju in jim je mogoče pomagati, da bi se lahko izognili zlu v bodoče, s trpljenjem, ki jim ga vsili človeški zakon. Govorim o nujnosti vseh vrst izkušenj, zato da bi se duša lahko naučila razlikovati med pravilnim in napačnim. Preden se naučimo razlikovati dobro od zla, potrebujemo tako izkušnje dobrega kot zla, vendar pa kasneje ne več. V

trenutku, ko znate ločiti med tema dvema smerema delovanja in veste, da je ena pravilna, druga pa napačna, potem izbira napačne poti za vas predstavlja greh, delovanje v nasprotju z zakonom, ki ga poznate in priznavate. Človek na tej stopnji greši zato, ker so njegove želje močne, ker ga le-te spodbujajo k izbiri napačne poti. Zato trpi, in prav je, da trpi, če sledi tem željam. V trenutku, ko je prisotno poznavanje napačnega, je prisotno tudi preiščeno ponižanje ob popuščanju spodbudi. Izkušnja napačnega je potrebna le pred prepoznavanjem napačnega kot napačno, saj omogoča, da je prepoznano kot tako. Ko se pred človekom nahajata dve poti, ki se po njegovem mnenju moralno ne razlikujeta, potem lahko izbere katerokoli od teh dveh poti, ne da bi ravnal napačno. Toda v trenutku, ko neko stvar prepozna kot napačno, potem izbira, da surovežu v sebi dovoli nadvladati Boga v sebi, pomeni izdajo samega sebe. To je dejansko greh; in takšno je večinoma, ne pa v celoti, stanje dandanašnjih hudodelcev.

Oglejmo si sedaj nekatere posebne napake bolj podrobno. Recimo umor; vidimo lahko, da zdrav razum skupnosti ločuje med ubojem in ubojem. Če človek v jezi vzame nož in zabode svojega sovražnika, ga zakon proglasi za morilca in obesi. Če tisoč ljudi vzame v roko nož in pobije tisoč drugih ljudi, se tako ubijanje imenuje vojna. In tistega, ki pobija na tak način, čaka slava, ne pa kazen. Ista množica, ki preganja morilca enega sovražnika, slavi ljudi, ki so pobili tisoč sovražnikov. Od kod ta čudna izjemnost? Kako jo lahko pojasnimo? Ali obstaja karkoli, kar nas lahko opraviči pred obsodbo skupnosti? Ali obstaja kakšna razlika med tema dvema dejanjema, ki opravičuje različno obravnavo? Da. Vojna je stvar, kateri javna vest vse bolj in bolj nasprotuje, zato si moramo za trenutek ogledati to dejstvo rasti javne vesti. Čeprav bi morali narediti vse, da bi preprečili vojno, da bi širili mir in vzgajali naše otroke v ljubezni do miru, pa vendar obstaja stvarna razlika v ravnanju nekoga, ki ubija zaradi osebne zlobe, in ubijanjem, ki se odvija v vojni; ta razlika pa je tako dalekosežna, da se moram pri njej nekoliko ustaviti. V prvem primeru gre za zadovoljitev osebne mržnje in iskanje osebne potešitve. V drugem primeru uboj drugega človeka ne predstavlja

potešitev osebnega čutenja, ne služi nobenemu osebnemu cilju, ne pomeni osebne pridobitve. Ljudje pobijajo drug drugega zaradi podrejanja povelju, ki so jim ga naložili nadrejeni, na katerih je odgovornost v zvezi s pravičnostjo vojne. Vse življenje že pridigam o miru in si prizadevam pokazati na zla vojne. Toda vseeno prepoznavam, da v disciplini vojaške sile obstaja precej tega, kar je življenjskega pomena za tiste, ki se podrejajo temu urjenju. Česa se uči vojak? Uči se poslušnosti ukazu, čistoče, hitrosti, natančnosti, pripravljenosti na delovanje in voljnosti, da se podredi fizični strogosti brez pritoževanja ali godrnjanja. Uči se tvegati lastno življenje in ga ponuditi za pravično stvar. Ali ni to urjenje, ki ima svoje mesto v evoluciji duše? Ali nima duša koristi od tega urjenja? Ko ideal dežele vname srce, ko grobi, običajni in nevzgojeni ljudje zanjo z veseljem žrtvujejo življenje, so lahko surovi, nasilni, opiti, vendar pa prehajajo skozi urjenje, ki bo iz njih v prihodnjih življenjih naredilo boljše in plemenitejše ljudi.

Vzemite frazo, ki jo je uporabil Anglež nekoliko nenavadne genialnosti, Rudyard Kipling, ki je vojake silil v to, da so govorili, da se bodo borili za "vdovo v Windsorju". To se sliši nekoliko grobo, vendar pa je bilo primerno za ljudi, ki so stradali, bili pohabljeni na bojnem polju, če so imeli pred seboj svojo Kraljico, mati milijonov ljudi, in ji podarjali življenje ter se s tem prvič učili lepote zvestobe, poguma in predanosti. Obstaja razlika, ki, čeprav jo javnost zaznava le medlo, označuje razliko med osebnim pobijanjem in vojno. Kajti nagib posameznika je oseben; drugi pa pripada širšemu jazu - jazu naroda.

Pri obravnavi tega vprašanja moralnosti se v praksi pogosto spustimo pod ta pogled. Obstajajo številni primeri kraje, laganja, ubijanja, ki jih zakon ljudi ne kaznuje, a jih zazna in pripelje nazaj do povzročitelja zakon Karme. Mnoga dejanja kraje se odvijajo pod krinko trgovanja; mnoga dejanja prevare se odvijajo pod krinko trgovine; mnoge prefinjeno prirejene laži so ocenjene kot diplomacija. Kriminal se pojavlja v osupljivih oblikah, skritih in zakrinkanih, tako da se morajo ljudje učiti samo-očiščenja življenja za življenjem. Preden se lotimo bistva greha, pa moramo obravnavati

še eno stvar - ki je ne moremo povsem spregledati - mišljenje in delovanje. Obstajajo nekatera dejanja, ki se jim človek ne more izogniti. Kadar si dovolite razmišljati v smeri napačnega, ne veste, kaj počnete. V mislih hlepitate po zlatu drugega človeka; z rokami svojega uma grabite, kar ni vaše. Izgrajujete Dharmo tatu. Notranja narava je Dharma, in če izgrajujete to notranjo naravo z mislimi, ki so zle, se boste rodili z Dharmo, ki vas bo pripeljala do sprijenih dejanj. Ta dejanja pa bodo nato opravljena brez razmišljanja. Ali se zavedate, koliko vaših misli ste že usmerili proti ustvarjanju nekega dejanja? Vi lahko zajezite vodo in ji preprečite, da bi tekla po nekem kanalu, toda v trenutku, ko v jezcu nastane luknja, bo voda stekla skozi luknjo in odnesla jez: isto se dogaja z mišljenjem in delovanjem. Mišljenje se zaradi odsotnosti priložnosti zbira za jezom. Z razmišljanjem postaja tok misli za ščitom okoliščin vse večji in večji. V drugem življenju bodo okoliščine ta ščit odstranile in dejanje se bo odvijalo še preden se bo lahko pojavila nova misel. To so neizogibni zločini, ki včasih uničijo veliko življenjsko pot, ko mišljenje iz preteklosti obrodi v sedanjosti, ko se karma nakopičenega mišljenja izlije v dejanje. Če se pojavi priložnost in imate čas, da se ustavite in rečete: "Ali naj to naredim?", potem takšno dejanje ne bo neizogibno. Če imate čas za razmislek, potem to pomeni, da lahko postavite mišljenje na drugo stran in tako okrepite oviro. Ni opravičila za dejanje, za katerega ste ugotovili, da je napačno. Neizogibna so le tista dejanja, ki jih opravimo brez razmisleka, ko misel pripada preteklosti, dejanje pa sedanjosti.

Sedaj smo prišli do velikega vprašanja ločenosti: in sicer, da v vsakem dejanju obstaja bistvo napačnega. V preteklosti je bila ločenost pravilna. Veliki tok božanskega življenjskega toka se je razdelil na mnogoterost; potreben je bil za izgradnjo posameznikovega jedra zavesti. Tako dolgo, ko jedro potrebuje krepitev, je ločenost na strani napredovanja. Določeno obdobje duše morajo biti sebične; na zgodnjih stopnjah rasti ne morejo brez sebičnosti. Toda sedaj je zakon napredujočega življenja pri bolj razvitih prerasel ločenost in skuša uresničiti združenost. Sedaj se nahajamo na poti

proti združenosti; vse bolj in bolj se približujemo drug drugemu. Da bi lahko nadalje rastle, se moramo združiti. Čeprav se je metoda evolucije skozi obdobja spremenila, pa ostaja namen isti. Javna vest začenja prepoznavati, da resnična rast naroda počiva v združenosti in ne v ločenosti. Poskušamo zamenjati vojno s poravnavo, tekmovanje s sodelovanjem, teptanje slabotnih z njih zaščito, in vse to zato, ker se sedaj smer evolucije giblje proti združenosti in ne proti ločenosti. Ločevanje je znamenje sestopa v materijo, medtem ko je združevanje znamenje vzpona k Duhu. Svet je na vzpenjajoči se poti, pa četudi se tisoče duš še obotavlja. Ideal je sedaj mir, sodelovanje, varovanje, bratstvo in uslužnost. Bistvo greha sedaj počiva v ločenosti.

Toda te misli nas vodijo k novemu preizkusu ravnanja. Ali je dejanje, ki ga izvajamo, namenjeno lastni koristi, ali pa je namenjeno splošnemu dobru? Ali je naše življenje samozadostno, nekoristno življenje, ali je v pomoč človeštvu? Če je sebično, je napačno, je zlo, je proti rasti sveta. Če ste med tistimi, ki so odkrili lepoto ideala združenosti in prepoznali popolnost božanskega človeštva, ki je pred nami, potem bi morali iz sebe izkoreniniti to herezijo ločenosti.

Če pogledamo na večino preteklih učenj in ravnanje Modrecev, se nam porodijo določena vprašanja moralnosti, na katera je dokaj težko odgovoriti. O tem želim spregovoriti tukaj zato, ker bi vam rada predlagala način mišljenja, s katerim lahko branite Shastre pred dlakocepskimi kritiki, in ki vas lahko usposobi za razumevanje njih naukov, ne da bi se pri tem zmedli. Veliki Modrec ni vedno v svojem ravnanju primer, ki naj bi mu sledil običajni človek. Ko govorim o velikem Modrecu, s tem mislim na nekoga, pri katerem je umrla vsakršna osebnotna želja, ki ga ne privlači noben predmet v svetu, katerega življenje je pokoravanje božanski volji, ki se ponuja kot kanal za božansko silo v pomoč svetu. On izvaja funkcije Boga, in funkcije Boga se precej razlikujejo od funkcij ljudi. Na zemlji se dogajajo raznovrstne katastrofe vojne, potresi, lakota, kuga in druge nadloge. Kaj je vzrok? V Božjem univerzumu ni drugega vzroka kot le Bog Sam in te stvari, ki se zdijo tako strašne, tako pretresljive, tako boleče, so Njegovi načini učenja,

ko ravnamo napačno. Kuga doleti tisoče ljudi v narodu. Mogočna vojna poseje tisoče mrtvih po krvavem polju. Zakaj? Zato, ker ta narod ni upošteval božanskega zakona svoje rasti in se mora naučiti svoje lekcije trpljenja, če se je noče z razumom. Kuga je posledica ne upoštevanja zakonov zdravja in čistega življenja. Bog je preveč milosten, da bi dovolil, da bi se zakon kršil zaradi muhavosti, domišljije in čutenj počasi razvijajočega se človeka, ne da bi pri tem opozoril na kršitve. Te katastrofe ustvarijo Bogovi, posredniki Ishvare, ki, v svetu nevidni, upravljajo z božanskim zakonom, tako kot tožilec upravlja s civilnim zakonom. Prav zato, ker upravljajo z zakonom in ker delujejo brezosebno, njihova dejanja niso nič bolj primeri, ki naj bi jim sledili, kot delovanje sodnika, ki pripre kriminalca za zgled, če bi se hotel običajni človek maščevati svojemu sovražniku. Poglejte na primer velikega Modreca Narado. Vidimo, da sproži vojno takrat, ko sta dva naroda dosegla točko, na kateri lahko višje dobro dosežeta le preko vojnih spopadov in z medsebojnim zavojevanjem. Pobitih je veliko teles in najboljša pomoč tako pobitim ljudem je ta, da se znebijo svojih teles, da bi morda lahko imeli v novih telesih večjo možnost za rast. Bogovi sprožijo spopad, v katerem je pobitih tisoče ljudi. Mi bi bili zlobni, če bi jih posnemali, kajti sprožiti vojno zaradi osvojitve, pridobitve ali težnje po nekem predmetu, ko se vključi osebnost, je grešno. Toda v primeru Narade temu ni tako, kajti Devarishi, kakršen je on, pomagajo svetu po poti evolucije tako, da z nje pometejo ovire. Vi boste razumeli čudeže in skrivnosti univerzuma, ko boste spoznali, da so stvari, ki se zdijo s strani oblike zle, s strani življenja dobre; vse, kar se zgodi, deluje za najbolje. "Obstaja božanstvo, ki oblikuje naše cilje, obtešimo jih kolikor zmoremo." Religija ima prav, ko pravi, da Bogovi vladajo svetu in vodijo narode, da jih usmerjajo in celo bičajo na pravo pot, ko z nje zaidejo.

Če človek, ki je poln osebnosti, ki ga privlačijo predmeti želje, katerega celoten jaz je kama, če tak človek, opravi dejanje, ki ga spodbudi Kama, pogosto zakrivi zločin. Če pa to isto dejanje opravi osvobodjena duša, osvobodjena vsake želje, in pri tem izpelje božanski red, je to dejanje pravil-

no. Ob popolni neveri v delovanje Bogov, v katero so zapadli ljudje, se zdijo takšne besede nenavadne, vendar pa v naravi ni nobene energije, ki ne bi bila manifestacija Boga, ki izpeljuje voljo Najvišjega. To je pravi pogled na naravo. Mi vidimo stran oblike in jo, slepi zaradi Maye, imenujemo zlo; toda Bogovi z razbitjem oblik odstranjujejo ovire, ki so na poti evolucije.

Nadalje lahko poskušamo razumeti še vprašanje ali dva, ki nam jih pogosto vržejo v obraz tisti, ki površno gledajo na stvari. Recimo, da človeku, ki hrepeni po tem, da bi grešil, to prepreči pritisk okoliščin; recimo, da postaja hrepenenje vse močnejše in močnejše; kaj je zanj najbolje? Ali to, da se mu ponudi priložnost, da svoje hrepenenje spremeni v dejanje? Da stori zločin? Da, celo zločin je manj boleč za dušo kot pa nenehno premišljevanje o njem v umu, kot pa rastoči rak v srcu njegovega življenja. Enkrat opravljeno dejanje je mrtvo in trpljenje, ki mu sledi, ponuja učenje potrebne lekcije. Mišljenje pa je porajajoče in živo. (To ne pomeni, da bi moral človek grešiti, namesto da bi se proti grehu boril. Dokler se bori, je to zanj dobro in pridbiva moč. Primer, na katerega se nanaša besedilo, je primer, ko ni nobenega boja in ko človek hrepeni po delovanju, a zanj nima priložnosti. V takšnem primeru je za človeka najbolje, če priložnost pride čim prej; prikrito hrepenenje se izlije, uresničena želja prinese trpljenje in človek se nauči potrebne lekcije ter se reši stalno rastočega moralnega strupa.) Ali razumete? Če razumete, potem boste razumeli tudi zakaj v spisih Bog postavlja na pot človeka priložnosti, da stori greh, po katerem hrepeni, in ki ga je v svojem srcu dejansko že naredil. Človek bo zaradi svojega greha brez dvoma trpel, vendar pa se bo preko trpljenja, ki doleti grešnika, učil. Če bi zla misel še nadalje rastle v srcu, bi postala vse močnejša in močnejša in bi postopoma razrušila celotno moralno naravo človeka. Kajti, je podobna raku, ki zastrupi, če ga pravočasno ne odstranimo, celotno telo. Veliko bolj milostno je, da tak človek greši in trpi bolečino, kot pa da bi hrepenel po grehu in bi ga zadrževalo pri tem le pomanjkanje priložnosti, s čemer bi si ustvaril neizogibno ponižanje v naslednjih življenjih.

Zato, tudi če človek hitro napreduje, a se pri tem v njem nahaja skrita slabost, neka neizčrpana pretekla Karma ali neko neporavnano zlo delo, tak človek ne more biti osvobojen, dokler se ta Karma ne izčrpa, dokler ostaja ta dolg neporavnani. Kaj je pri tem najbolj milostna stvar? Pomoč, da človek odplača svoj dolg v tesnobi in ponižanju, tako da bo lahko nesreča, ki bo sledila napaki, izčrpala preteklo Karmo. To pomeni, da je z njegove poti odstranjena ovira, ki preprečuje njegovo osvoboditev. Zato Bog postavi na njegovo pot skušnjava, ki zruši še zadnjo oviro. Te zelo pomembne smeri mišljenja ne morem obdelati do podrobnosti, vendar pa vas prosim, da to storite sami in sprevidite, kaj pomeni in kako osvetljuje zastrte probleme rasti, padce svetnikov.

Če boste potem, ko jo boste vsrkali, prebrali takšno knjigo kot je Mahabharata, boste razumeli delovanja Bogov v poslih ljudi; delovanje Bogov boste videli v nevihti in sončnem dnevu, v miru in vojni, in vedeli boste, da je to dobro za človeka in narod, ne glede na to, kaj se jima zgodi; kajti proti njenemu določenemu cilju ju vodita najbolj plemenita modrost in najbolj nežna ljubezen.

Sedaj prehajam na zaključne besede - besede, ki si jih upam spregovoriti zato, ker ste potrpežljivo prisluhnili tako težkemu in nejasnemu problemu. Obstaja še višji nauk: vedite, da obstaja vzvišeni cilj in da zadnji koraki na poti proti njemu niso koraki, pri katerih nas lahko še naprej vodi Dharma. Povzemimo nekaj čudovitih besed velikega Učitelja, Shri Krishne, in pogledajmo, kako v Svojem končnem navodilu govori o nečem bolj vzvišenem od vsega, česar smo se upali dotakniti. Tu je Njegovo sporočilo miru: "Poslušaj besede te, od vseh največja so skrivnost; ker res zelo te rad imam, povem ti, kar ti bo v korist. Pobožno v mislih me imej in mi žrtvuj in me spoštuj. Prišel tako do mene boš, obljubim ti, ker si mi drag. Opusti zdaj zakone vse, zateci k meni se samo; nikar več ne žaluj, ker rešil bom te grehov vsakršnih" (*Bhagavad Gita*, XVIII, 6466).

Moje zadnje besede so naslovljene le na tiste, ki vodijo življenje vzvišenega hrepenenja, da bi se žrtvovali Njemu; ti imajo pravico do teh zadnjih besed

upanja in miru. Tako se doseže konec Dharma. Takrat si človek ne želi več ničesar drugega kot le Gospoda. Ko duša doseže to stopnjo evolucije, ko od sveta ne zahteva nič več, ampak se povsem preda Bogu, ko preraste vse spodbude želje, ko si srce z ljubeznijo pridobi svobodo, ko se celotno bitje vrže k nogam Gospoda - takrat vas zapustijo vse Dharma; niso vam več namenjene; za vas ni več zakonov rasti, uravnovešanja dolžnosti, preverjanja ravnanja. Predali ste se Gospodu. V nas ni več ničesar, kar ne bi bilo božansko. Kakšna Dharma naj bi vam ostala, če ste združeni z Njim, če niste več ločeni jaz? Vaše življenje je skrito v Njem, Njegovo življenje je vaše; lahko živite v svetu, a ste le Njegov instrument. Vi ste v celoti Njegovi. Vaše življenje je življenje Ishvare in Dharma od vas ne terja nič več. Vaša predanost vas je osvobodila, kajti vaše življenje je skrito v Bogu. To so besede Učitelja. To je zadnja misel, ki vam jo želim predati.

V slovo vam lahko rečem le to: poslušajte misel v sporočilu in ne govorca, ki je sel; odprite svoja srca mislim in pozabite na nepopolnost ust, ki so jih izgovorila. Vedite, da moramo pri našem vzponu k Bogu poskušati, kakorkoli slabotno, predati našim bratom nek stik z življenjem, ki ga bomo dosegli kasneje, in častite Boga, katerega učenje preučujemo.

MIR VSEM BITJEM!

Annie Besant Wood je bila dolgoletna predsednica Teozofskega društva (1907–1933), ki se je rodila 1. oktobra leta 1847 v bližini Londona v družini irskega porekla. S pomočjo materine prijateljice Ellen Marryat je pridobila dobro izobrazbo ter razvila močan čut odgovornosti do družbe.

Leta 1874 se je pridružila Secular Society ter v njem

tesno sodelovala s Charlesom Bradlaughom, urednikom revije *National Reformer*, za katero napisala številne članke o zakonu in pravicah žensk. Leta 1877 je izdala knjigo *The Laws of Population*, ki je govorila o nadzoru rojstev in bila zaradi tega deležna velikega odmeva v javnosti. To delovanje jo je povežalo s socialisti in Georgem Bernardom Shawom. Pridružila se je Social Democratic Federation in zasnovala lasten časopis *The Link*. Med drugimi je v njem leta 1888 objavila članek "White Slavery", v katerem je opozorila na nečloveške razmere in nizke plače žensk v eni izmed londonskih tovarn. Naslednjega leta pa je sodelovala pri izdaji vplivne knjige *Fabian Essays*.

Istega leta, 1889, je Annie Besant dobila v roke knjigo *The Secret Doctrine* Helene Petrovne Blavatsky in se navdušila za teozofijo in postala članica Teozofskega društva, kateremu je nato posvetila svoje nadaljnje življenje. Leta 1893 je odpotovala v Indijo na sedež društva in ga istega leta v Chicagu zastopala na World Parliament of Religions. Teozofijo in hindujsko filozofijo je predstavila tako bleščeče, da si je takoj pridobila naklonjenost hindujske javnosti, ki jo je nato podprla v njenih reformnih prizadevanjih za družbeno, vzgojno in politično prenovu Indije, ki jo je začela leta 1898 z ustanovitvijo Central Hindu College v Benaresu. Mahatma Gandhi je dejal, da je Annie Besant prebudila Indijo iz spanja, še posebej, ko je leta 1916 ustanovila Home Rule League in bila nato leta 1917 izvoljena za predsednico Indian National Congress. Annie Besant se je še nadalje vključevala v boj za pravice žensk in se posvečala pisanju teozofskih vsebin, saj je napisala številne članke in knjige, ki sedaj spadajo med klasična teozofska dela. Umrla je 20. septembra 1933 v Adyarju.